

Mendelova univerzita v Brně

Zahradnická fakulta

Ústav plánování krajiny

**KRAJINÁŘSKÁ ANALÝZA
MNICHOVOHRADIŠŤSKA
A NÁVRH OBNOVY**

Bakalářská práce

Vypracovala: Lucie Peroutková

Vedoucí práce: Ing. Barbora Dohnalová, Ph.D.

Lednice 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Lucie Peroutková**
Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura
Obor: Zahradní a krajinářská architektura
Název tématu: **Krajinářská analýza Mnichovohradištska a návrh obnovy**
Rozsah práce: 30 – 40 stran + přílohy

Zásady pro vypracování:

1. V literární rešerši se zaměřte na vysvětlení pojmů a zejména souvislosti: hradiště, kláštery a jejich vznik a vývoj v Evropě a českých zemích (křesťanské mnišství, způsob života, vztah k zahradnímu umění a ovlivňování krajiny), klášterní kolonizace, komponovaná krajina.
2. Proveďte relevantní krajinářskou analýzu vybraného modelového území, vysvětlete historické souvislosti působení klášterů s formováním krajiny. Definujte hlavní časové vrstvy a jejich projevy v krajině. Popište znaky komponované krajiny Mnichovohradištska.
3. Shrňte hodnoty a problémy vybraného území, zejména v souvislosti s jeho duchovním a kulturně-historickým rozměrem.
4. Shrňte doporučení pro návrhy řešení definovaných problémů a zachování hodnot krajiny Mnichovohradištska. Vypracujte návrh obnovy vybraného veřejného prostoru formou studie.

Seznam odborné literatury:

1. VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. 264 s.
2. HOUŠKOVÁ, D. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku : sborník uydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech*. 1. vyd. Praha: Unicornis, 1994. 143 s. ISBN 80-901587-1-4.
3. KRÜGER, K. – TOMAN, R. – WARLAND, R. *Řády a kláštery : 2000 let křesťanského umění a kultury*. V Praze: Slovart, 2008. 431 s. ISBN 978-80-7391-121-8.
4. KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : ovlivňování kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.
5. KULIŠÁKOVÁ, L. – FLEKALOVÁ, M. – KUČERA, P. – MATAKOVÁ, B. – SALAŠOVÁ, A. – ŠTĚPÁNOVÁ, D. *Komponované krajiny*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2011. 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.
6. VLČEK, P. – SOMMER, P. – FOLTÝN, D. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. 782 s. ISBN 80-85983-17-6.
7. ČTVERÁK, V. a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. 431 s. ISBN 80-7277-173-6.
8. FIŠER, Z. *Hrady a turze na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav: Okresní muzeum Mladá Boleslav, 2002.
9. PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, B. a kol. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Praha: Libri, 2004. 526 s. ISBN 80-7277-279-1.

Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2014

L. S.

Lucie Peroutková
Autorka práce

doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.
Vedoucí ústavu

Ing. Barbora Dohnalová, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

Obsah

1. Úvod práce	8
2. Cíl práce	8
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	9
3.1. Kolonizace benediktinů v Čechách.....	9
3.2. Rozdělení a vývoj řeholního života.....	10
3.3. Popis řádů vyskytujících se v mém území	14
3.3.1 Kapucíni	14
3.3. Historie hradišť	23
3.4. Komponovaná krajina	26
4. MATERIÁLY A METODY	30
4.1. Metodika	30
4.1.1. Přípravné práce.....	30
4.1.2. Vymezení území.....	30
4.1.3. Terénní průzkum	30
4.1.4. Analýzy a vyhodnocení.....	31
4.2. Primární krajinná struktura	32
4.3. Sekundární krajinná struktura	35
4.3.1. Land use	35
4.3.2. Historický vývoj Mnichova Hradiště	36
4.3.3. Sakrální objekty	38
4.3.4. Profánní objekty	41
4.4. Terciální krajinná struktura	44
4.4.1. Přírodní zajímavosti.....	44
4.5. Časové vrstvy.....	49
4.6. Rozbor kompozice krajiny Mnichovohradištska	51
5. SOUČASNÝ STAV VYBRANÉHO ÚZEMÍ	55
5.1. Hodnoty vybraného území.....	55

5.2. Problémy vybraného území	57
5.3. Limity v užším území vymezeném krajinou kompozicí	58
6. NÁVRHOVÁ ČÁST.....	60
6.1. Hodnocení významu prvků kompozice	60
6.2. Hodnocení zachovalosti prvků kompozice	60
6.3. Návrh obnovy širšího území.....	61
6.4. Studie řešení okolí bývalého kapucínského kláštera.....	62
6.5. Popis návrhu obnovy vybraného veřejného prostoru	64
7. Diskuze.....	65
8. Závěr	66
9. ABSTRAKT.....	67
10. Seznam použité literatury a pramenů.....	69
11. Seznam obrazových příloh	76
12. Přílohy	76

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: Krajinářská analýza Mnichovohradištska a návrh obnovy vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Lednici dne: 7. 5. 2015

Lucie Peroutková

Poděkování

Děkuji Ing. Barboře Dohnalové Ph.D za trpělivé vedení a milý přístup při konzultacích bakalářské práce.

Dále všem, kteří mi ochotně pomohli především přáteli a rodině za zázemí a podporu během mého studia.

1. Úvod práce

Krajina - jedno slovo a co se v něm vše skrývá - kolik toho obsahuje!

Je to místo, kde si člověk již od nepaměti snaží vytvořit svůj domov. Ale mít domov, neznamená jen tak nějak přežít, mít pravý domov znamená spokojeně žít v prostředí, které je bezpečné a blízké. Zároveň poskytuje člověku obživu a také dává prostor pro naplnění jeho tužeb a snů. Proto je krajina neustále člověkem přetvářena a přizpůsobována, proto se člověk již od počátku své existence v krajině zabydluje a proměňuje ji. Nejdříve ji objevuje, dobývá a kolonizuje a potom z jejího bohatství dokáže svým přičiněním vytvořit hodnoty, které přetrvávají a ukazují na hluboký smysl a význam spojení přírody a lidského umu. Je to již krajina, která svou krásou a duchovním rozměrem působí zpětně na člověka a kultivuje ho. Krajina, která se důmyslným spojením jednotlivých prvků stává krajinou komponovanou.

2. Cíl práce

Cílem práce je v literární rešerši vymežit pojmy klášter a řeholní řády a popsat kolonizaci benediktinů, život cisterciáků a kapucínů, způsob jejich řeholního života a jejich vliv na krajinu.

Dále je cílem této bakalářské práce zhodnotit krajinu na vybraném území Mnichovohradištska a určit podle jednotlivých znaků, zda se jedná o komponovanou krajinu. Pomocí historických pramenů a souvislostí posoudit zdejší krajinu a analýzami potvrdit či vyvrátit její kompozici.

Úkolem je popsat vybranou komponovanou krajinu v mém území a na základě získaných vědomostí navrhnout řešení definovaných problémů krajiny Mnichovohradištska. Formou studie navrhnout obnovu zvoleného veřejného prostoru v místech před bývalým kapucínským klášteřem v Mnichově Hradišti.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. Kolonizace benediktinů v Čechách

Kolonizace probíhala v duchu několika reformních směrů.

Clunyjská reforma vznikla podle benediktinského konventu v Cluny založeného v roce 910 vévodou Akvitánským. Tento konvent spadl přímo pod ochranu papeže a nebyl pod vlivem světské a biskupské pravomoce.

Gorzská reforma pojmenovaná podle konventu v Gorze. Konventy byly pod vlivem panovníků.

Hirsauská reforma vznikla podle schwarzwaldského konventu v Hirsau. Jejím obsahem byly některé změny v uspořádání určitých prostor v chrámu a v konventu.

Ke konci 9. století podle historicky doložených dat pronikalo na naše území křesťanství. Tehdy se zde také zřejmě objevili mniši jako misionáři. V počátcích 10. století se ve svatováclavské legendě *Crescente fide christiana* uvádí, že švábští a bavorští kněží přicházeli ke knížeti Václavovi s relikviemi a knihami. Z toho se dá usuzovat, že mezi nimi byli též mniši (misionáři, posaní do Čech) z Řezna, kde se nacházelo biskupství i benediktinský konvent.

V 70. letech 10. století se kněžna Mlada (sestra Boleslava II) zasloužila o založení konventu benediktinských paní u svatého Jiří na Pražském hradě, ale toto zařízení sloužilo spíše jako výchovný ústav.

Během let 992 – 993 založil druhý pražský biskup Vojtěch za přispění knížete Boleslava II. v Břevnově u Prahy první mužský benediktinský klášter. Zdejší mnišská komunita pocházela z římského benediktinského konventu v Aventinu, kde Vojtěch předtím nějaký čas působil a tam přijal i benediktinskou řeholi.

Roku 995 došlo na Libici k vyvraždění Slavníkovců. Jelikož Vojtěch byl také Slavníkovec, bylo zřejmé, že po této události nastanou potíže jak jemu samotnému, tak konventu, který pomáhal založit. Mniši se zřejmě rozprchli a činnost kláštera byla obnovena až na počátku 11. století. Stalo se tak zásluhou bavorského mnicha a poustevníka Gunthera (Vintíře), který přispěl ke jmenování Meginharda do funkce břevnovského opata, za kterého byl vystavěn kamenný chrám s klášterem. Jednalo se o první klášter podle benediktinského vzoru v českých zemích podle gorzské reformy.

Zanedlouho byly podle téže reformy zakládány další kláštery na Ostrově u Davle, v Sázavě a v Opatovicích.

Příkladem hirsauské je klášter v Kladrubech, který vznikl v roce 1115 a pravděpodobně i konventy ve Vilémově a Opatovicích. U konventů v Postoloprtech a Podlažicích nejsou známy přesně původní vzory.

Ve 40. letech nastaly změny vlivem vzniku a přílivu nových mnišských řádů. Vycházely sice původně z řádu benediktinského, ale přinesly si nové prvky, čímž původní řeholi rozšířily a obohatily.

3.2. Rozdělení a vývoj řeholního života

Řeholní společenství se vyskytují v historii křesťanství od jeho zrodu až do současnosti. Život jejich členů vychází z dodržování tzv. evangelních rad. Ty jsou realizovány životem podle složených slibů čistoty, chudoby a poslušnosti a někdy ještě slibu příslušnosti k určitému domu nebo ke konkrétnímu poslání.

Řeholní společenství se dělí na řády, kongregace a společnosti a to mužské a ženské. Zvláštní formou zasvěceného života je zasvěcení mimo instituty.

Řeholní řády mnišské

Vycházejí z rozdělení na život v izolaci od okolního světa (například svatý Antonín Egyptský, který zemřel okolo roku 356) nebo život v komunitě mnichů (za zakladatele je považován svatý Pachomius Starší, který zemřel roku 346). Řeholní život má rozjímavý charakter. Za základ mnišských komunit západního křesťanství se považuje řehole vytvořená svatým Benediktem z Nursie (zemřel roku 547), podle které žije i většina současných mnišských řádů. Mimo to existují i řeholní komunity žijící podle jiných vzorů (například svatého Basilia nebo svatého Augustina).

Samotné kongregace benediktinů jsou spojeny v konfederaci, která byla ustanovena roku 1893. K ní se řadí například kamaldulové, gualbertini, silvestrini nebo olivetáni. K řádům, které nejsou členy konfederace, patří kartuziáni a cisterciáci. V 17. století v klášteře v La Trappe došlo k reorganizaci cisterciáckého řádu, ze které vzešel řád trapistů. K dalším řádům patří montecoronská větev kamaldulů, polští pavlíni, španělští jeronymiti, benátští a vídenští mechitaristé, v Itálii působící antoniáni a basiliáni a ukrajinští studité.

Řeholní řády kanovníků

Vycházejí z řehole svatého Augustina a šíří se od 2. poloviny 11. století. Dále vznikají samostatné nebo do kongregace družené kláštery a v roce 1959 byla zřízena různými kongregacemi řeholních kanovníků svatého Augustina konfederace. Nezávisle na konfederaci vznikl v roce 1120 řád premonstrátů a v roce 1131 řád řeholních kanovníků svatého Kříže.

Do této skupiny patří i řády křížovnické a část špitálních. Jedná se například o křížovníky s červeným křížem, křížovníky s červenou hvězdou, křížovníky s červeným srdcem a belgické křížovníky. Mezi špitální kanovnické řády patří antoniti a bratři ze Sassie. V dnešní době je mezi tyto řády počítán i řád německých rytířů, který má charakter kněžského řádu.

Rytířské řády

Mají mnohé společné znaky s křížovnickými a špitálními řády. Jejich hlavní zaměření bylo na vojenskou službu a dále poskytovali péči duchovní a starali se o chudé, nemocné a poutníky. Tyto řády měli za vzor řeholi svatého Augustina a řád cisterciáků, který v té době byl na vrcholu. Po roce 1099, kdy probíhaly boje ve Svaté zemi, vznikli johaniti (následně nazývaní maltézští rytíři), templáři a němečtí rytíři. Ve 2. polovině 12. století jsou na Pyrenejském poloostrově založeny calatavský a svatojakubský řád, dále alcantarský a portugalský řád z Avisu. Po zrušení templářů v roce 1312 vznikl řád Panny Marie z Montesy a Kristův řád. Ve 13. století působili na území Pobaltí mečovní a dobříňští rytíři.

Postupným vývojem se počet řádů snížil, vznikaly státní řády nebo rytířské společnosti. Do dnešní doby existují jako mezinárodní charitativní společnost lazariáni. Výjimečné postavení má řád maltézských rytířů, který má mezinárodně respektovanou svrchovanost.

Medikantské (žebravé) řády

Jsou zakládány od počátku 13. století. Nejprve vznikly řády minoritů a dominikánů. K jejich vzestupu na evropském území přispěl vznik nových měst. Hlavním rysem mendikantských řádů byla chudoba a život z almužny. Později i tyto řády získávaly nemovitosti a nemajetnost zůstala předností jen pro některé.

Medikantské řády žijí většinou podle řádu svatého Augustina. Řeholi svatého Františka využívají minoriti, františkáni a kapucíni, což jsou řády františkánské větve. Obutí a bosí karmelitáni, patřící do karmelitánské větve, si zvolili řeholi svatého Alberta. K žebravým řádům patří dále augustiniáni, trinitáři a mercedáři a do dnešní doby jsou činní serviti, pavláni, milosrdní bratři a betlemiti.

Řády řeholních kleriků

Vznikaly v 16. století, kdy docházelo k rozkladu některých původních řádů. Věnovaly se hlavně činnosti v duchovní správě, ve školství, také misiím a staraly se nemocné.

Svým způsobem řeholního života se nejvíce podobaly řeholním kanovníkům, ale lišily se zaměřením více na práci než na společnou modlitbu. Členové řádu nemuseli být vázáni na po celý život na jeden dům. K nejvýraznějším patří řád jezuitů, které založil svatý Ignác z Loyoly. K dalším patří theatini, barnabiti, somaskové, kamiliáni, karačiolini, řeholní klerici Matky Boží a piaristi.

Kongregace řeholních kleriků

Jejich charakter povolání je dán kněžskou službou. Pracují v misiích a věnují se mládeži. Během 16. až 19. století byly zřízeny mnohé kongregace, společnosti a ústavy řeholních kleriků, například doktrináři, mariáni, pasionisti, redemptoristi, misionáři obláti Panny Marie Neposkvrněné, klaretini, salesiáni, kněží Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, veristi, karmelitáni Panny Marie Neposkvrněné, salvatoriáni, kalasantini.

Kongregace řeholních laiků

Členy jsou laici ale také i kněží a jejich úlohou je katolické vyučování a vzdělání mládeže. Jsou to například školští bratři, malí bratři Mariini, bratři Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, malí bratři Ježíšovi, milosrdní bratři (stejnojmenný řád, ale špitální, patří k mendikantům).

Ženské řády

Jsou to většinou rozjímavé řády, typické je uzavření v klauzuře a společný chór. Mnoho ženských řeholí bylo založeno jako II. řády navazující na mužské kláštery.

Například benediktinky, cisterciáčky, kartuziánky, augustiniánky kanovnice, řeholní kanovnice Božího hrobu, premonstrátky, johanitky, klarisky, dominikánky, augustiniánky, karmelitky. V 16. a 17. století byly založeny alžbětinky, vošilkyně, a visitantky, které představovaly aktivněji zaměřené řády.

Kongregace ženské

Začínají vznikat na konci 16. století po Tridentském koncilu, kdy se zpřísnila klauzurní pravidla a ztížila se tak pozice aktivních ženských řádů, například ve vzdělávání ve školách nebo ve službě v nemocnicích. Papež tedy ustoupil od nutnosti zvláštního hábitu, modliteb v chóru atd. a schválil žádost, která umožňovala aktivnost kongregací. V 19. století dochází k rozkvětu těchto kongregací a jejich činnosti. Příkladem toho mohou být premonstrátky a dominikánky, které mají spojitost s mužskými řády a souběžně vyvíjejí činnost s rozjímavými řeholemi.

Z velkého počtu kongregací, společností a ústavů sester můžeme jmenovat například anglické panny, dcery Božské lásky, chudé školské sestry de Notre Dame, salesiánky Dona Boska, malé sestry Ježíšovi, boromejky, sestry Matky Terezy, sestry premonstrátky, školské sestry svatého Františka.

Společnosti sekulární

Příslušníci mohou žít v rodinách nebo sami. V českých zemích vyvíjejí činnost mužské sekulární instituty Volontárií Dona Boska a Schönstattských diecézních kněží a ženské sekulární instituty Dílo svaté Zdislavy, Schönstattských sester Mariiných a urbanky.

Společnosti apoštolského života

Sdružují muže a ženy žijící bratrským životem, ale nevykonávající řeholní sliby. Mají apoštolský nebo misijní úkol. Jedná se například o oratoriány, bartolomity, lazary, pallatiny nebo o ženskou Společnost dcer křesťanské lásky svatého Vincence de Paul.

Zasvěcený život mimo instituty

Do této skupiny patří poustevníci, kteří žijí mimo jakékoliv společenství mnichů, ale též plní tři evangelní rady čistoty, chudoby a poslušnosti a jsou pod vedením biskupa diecéze. Jejich příkladem jsou poustevníci ivaniti. Také vdovy a panny se mohou připojit k tomuto způsobu života.

3.3. Popis řádů vyskytujících se v mém území

3.3.1 Kapucíni

Řád kapucínů vznikl v roce 1525 jako větev františkánů. Založil jej P. Matouš z Boscia a zakrátko byl prohlášen papežem Klementem VII. jako nezávislý. Jednalo se o třetí nejvíce rozšířenou odnož základní řehole svatého Františka (po minoritech a františkánech). Zakrátko působili kapucínští bratři kromě Itálie i po celém západě evropského kontinentu. Například v roce 1761 čítal tento řád 64 provincií a mnoho tisíc řeholníků.

Kapucíni patří mezi žebravé řády a zaměřují se hlavně na rozjímavou modlitbu a práci. Příkladují velký význam dodržování chudoby řádu podle vzoru svatého Františka. Práci považují za základní prostředek pro obživu a konání skutků milosrdenství. Snaží se být menšími, to znamená sloužit všem, hlavně chudým a potřebným. Každá práce je důležitá, důstojná, ať už jde o duševní nebo manuální práci. Prostřednictvím práce dávají svědectví o Kristu.

Kapucíni od počátku přinášeli lidem evangelium, působili v nemocnicích, vězeních a zároveň na misiích. Později byla zřízena řádová studia – gymnázia a filozofické a teologické studium ve Francii a v Holandsku. Vedoucím řádu je generál, o provincii se stará provinciál, konvent vede kvardián a malý konvent superior. O výchovu nových řeholníků se stará představený serafínské školy a další nezvyklou pozicí je správce Lorety. V řeholi působí kněží i laičtí bratři a takřka ve všech konventech jsou také členové III. řádu svatého Františka. Typickým znakem pro kapucíny býval plnovous a tonzura. Jako oblek jim sloužil hnědý hábit s velkou kapucí do špičky, v pase převázaný šňůrou z provazu (cingulum) a mohutným růžencem. Jejich

znakem jsou dvě zkřížené ruce s červenými ranami od stigmat. Pravá ruka je oděna do hnědého hábitu, levá je bez oděvu. Paže jsou v červeném poli a z jejich zkřížení vystupuje dvojitý zlatý kříž. Dolní část znaku vyplňují stříbrná oblaka.

Do Čech byli kapucíni přivedeni komisařem Vavřincem z Brindisi v roce 1600. Od roku 1673 je tato provincie nezávislá. Nejstarší konventy, které existují do dnešní doby, se nacházejí v Praze a to klášter u kostela Panny Marie královny Andělů (Loreta) na Hradčanech klášter u kostela svatého Josefa na Novém Městě. Ostatní konventy, nacházející se v Čechách a na Moravě, byly buď zredukovány, nebo zrušeny za Josefa II.

Architektura kapucínů

Kapucínská architektura vycházela ze způsobu života a odívání podle příkladu svatého Františka. České kapucínské konventy, které vznikaly v 17. a 18. století kopírovaly model, který vytvořil v roce 1603 P. Antonia z Pordenone, patřící k benátské provincii. Tento řádový bratr zhotovil dva druhy půdorysných řešení kapucínských komplexů. Většího pro 61 řeholníků a menšího pro 14 členů řádu. Pro větší kláštery bývá typické umístění kostela před konvent a u menších přiléhá budova kláštera stěnou k presbytáři.

Zpočátku si řeholníci stavěli své budovy, ve snaze kopírovat způsob svatého Františka, sami. I když zanedlouho od této zásady upustili, stavbou kapucínských komplexů se dále zabývali jen řádoví stavitelé. Následovali téměř beze zbytku benátský model. Většinou kapucínské kláštery vznikaly na „zelené louce“ při okraji měst na málo osídleném poklidném území. Klášterní komplex měl obdélníkový tvar, ohrazený velkou zdí. Většinu místa zabírala zahrada z větší části zeleninová, doplněná sadem. Kostel byl předsunut před budovy konventu na úroveň presbytáře nebo až za něj. Kostely byly vždy obdélníkového tvaru, u větších konventů 17,3 m dlouhé uvnitř a u menších 15,8 m dlouhé uvnitř. Presbytář býval prostorný, aby mohl pojímat patřičně velký chór a mnišskou oratoř, ohraničenou stěnou. Kapucíni nelpěli na pevné poloze kostela ke světovým stranám, vždy se řídily podle situace na konkrétním místě. U menších konventů bývala většinou v prostoru kostela postranní kaple zasvěcená Panně Marii, pokud jí nebyl zasvěcen již hlavní kostel. Kaple směřovala na východ, pokud oltář hlavního kostela nebyl tak orientován. U větších konventů bývaly kaple dvě naproti sobě.

Po roce 1650 se projeví drobné změny v architektuře. Plně valenou klenbu nahradila výsečová valená klenba někdy i s prostou dekorací. Beze změny setrvávají čela budovy s prostým trojúhelníkovým štítem. Vstup do kostela obklopoval malý portál se štítem. Nad vchodem na bocích byla dvě obdélníková okna a mezi nimi bývala nástěnná malba, která znázorňovala buď Pannu Marii, nebo světce, kterému byl kostel připsán. Nad touto malbou bývalo uprostřed typické kulaté okno. Nahoře ve štítu se nacházel malý kulatý otvor a níže byla dvě malá půlkruhově zakončená okna, připomínající italský model.

Klášteří budovy byly stavěny podle zažitého systému. Z ulice se vcházelo do prostorné chodby, která sousedila s pravou či levou stěnou chrámu a obcházela postranní kapli. Když kaple chyběla, chodba byla postavena rovně. Většinou na začátku chodby, nebo i před vstupem do ambitu se nacházela brána. Ambit byl vytvořený ze dřeva a vedl v přízemí okolo dvora. U chrámů se nacházel patrový ambit, který býval vyzděný a měl funkci spojovací chodby. Dvůr, většinou čtvercový, měl pro větší kláštery rozměry strany 16 nebo 19,7 metrů, u menších konventů okolo 11 metrů. Tento dvůr s ambitem sloužil u kapucínů k oddechu a kontemplaci a jeho střed zdobila kašna.

K setkávání byly uzpůsobeny uzavřené chodby sousedící s ambitem, do kterých vnikalo světlo okny. Refektář jako největší místnost v klášteře byl dlouhý přibližně 8 metrů u menšího konventu nebo 16 metrů u většího a šířka bývala 6 metrů. Většinou byl refektář umístěn v zadní části budovy. Kapucíni nelpěli na jeho orientaci ke světovým stranám. Refektář se vyznačoval jednoduchým provedením s bíle natřenými stěnami a tmavým trámovým stropem. Vstupní chodba do refektáře byla vytvořena lehkými dřevěnými příčkami. Těsně před vlastním refektářem se nacházela malá místnost sloužící k omývání rukou, které se provádělo v malé nádobě (lavabo). Vedle této místnosti se nacházela spíž. Byla zde také vodní nádrž a vedly odsud schody do menšího sklepa, kde se uchovávaly potraviny, které potřebovaly uskladnění v chladu. Tato velká vzdálenost spížirny od kuchyně je typická pro kapucínské kláštery. V sousedství spíže byla zřizována u větších klášterů s noviciátem školní učebna, ve které byla umístěna kamna. Kuchyně se nacházela v traktu, který přiléhal kolmo na refektář. Nacházelo se v ní otevřené ohniště (černá kuchyně). Z důvodu zabezpečení před požárem bylo vysunuto mimo vlastní budovu v přízemním výklenku. Z vlastního topeniště se zvedal velký čtyřhranný komín, který dosahoval svou výškou velikosti dalšího patra. Mezi kuchyní a refektářem bylo vydávací okno na jídlo. Z prostoru kuchyně byl i přístup do přístěnku, který sloužil jako zásobárna dřeva. Z kuchyně

vycházela také chodba, která propojovala prostory, sloužící k omývání a ukládání nádobí a která fungovala jako spojení s refektářem kvůli snadnému podávání jídel. U některých klášterů se poblíž kuchyně vyskytuje ještě další místnost tzv. přípravná, v českých zemích se však neobjevuje.

V přízemí protějšího traktu se nacházely ještě krejčovské nebo truhlářské dílny, dále zde bývala ještě místnost vrátného a alespoň dvě místnosti pro nemocné, kde stála společná kamna, a ke kterým patřil vlastní záchod. Kapucínský řád měl ze všech řeholí nejdůmyslněji uspořádané sociální zařízení. Stávalo většinou ve věži, která byla buď mimo zdi konventu, nebo byla rohem připojena k budově kláštera. Pod touto věžovitou stavbou procházel malý vodní tok nebo zde vyvěral pramen. V přízemí byla prostorná umývárna, vybavená kotlem na ohřev vody. V podlaží, které bylo propojeno s budovou kláštera dřevěným můstkem, se nacházelo několik oddělených dřevěných záchodů. V některých případech přiléhaly ke stěnám věže přístěnky se sádkami na ryby.

Ložnice mnichů se nacházely pokaždé v podlaží nejširšího, zpravidla zadního traktu. Jejich počet obvykle býval nejméně čtrnáct. Středem mezi ložnicemi procházela chodba, ze které vedly schody do přízemí a mnohdy susedily zdi s presbytářem chrámu. Jednotlivé ložnice čtvercového půdorysu o rozloze ne více než 2,35m² nebyly vytápěné. Zdroj světla zajišťovalo jedno okno. Stěny mezi jednotlivými celami byly provedeny mnohdy jen z hrázděného zdiva. Představený kláštera měl téměř dvakrát větší ložnici, která byla oddělena chodbou, nacházela se v rohu budovy a ani ona nebyla vytápěná.

V bočním traktu se mohla nalézat knihovna, mnohdy tu byla místnost věznic nebo místnost pro uložení cenností, které se při významných událostech vystavovaly v kostele. Dále zde mohly být vytápěné místnosti pro nemocné (pokud se nenacházely v přízemí, jak bylo již výše popsáno). Během 18. století k nim přibyla ještě domácí kaple, využívaná nemocnými. V tomto traktu se ještě nacházely dvě vytápěné cely, které sloužily pro ubytování provinciála a sekretáře především při jejich vizitacích. Dále zde také bývala místnost pro hosty, hlavně pro zakladatele kláštera.

(Vlček 1998)

3.3.2 Cisterciáci

Cisterciácký erb má uprostřed červeně olemovaný malý štít s šikmými modro – zlatými pruhy a okolo na modrém podkladu zlaté francouzské lilie. Heslem cisterciáků

je „Cistercium Mater nostra“, což znamená „Cîteaux je naší matkou“ (Cîteaux byl mateřský klášter ve Francii). Řeholním oděvem cisterciáků je „bílý hábit s černým škapulířem a s černým cingulem, bílý chórový plášť, u opatů černá mozeta. Kolárek má zvláštní zašpičatělý tvar a je opatřen třemi černými knoflíčky (cisterciáci jsou zvaní „šedí mniši“ podle šatů z prostého nebarveného sukna).“ (Jirásko 1991) „Hábit konvršů se od mnišského odění odlišoval barvou. Konvrši nosili šat tmavě šedý nebo hnědý.“ (Houšková 1994)

Počátek řádu cisterciáků je vázán na přelom 11. a 12. století v Burgundsku. V té době to bylo reformní hnutí, které upozorňovalo na rozpor mezi příkladným prožíváním mnišství a způsobem života, který tamní řeholníci v klášterech žili. Zakladatelé řádu cisterciáků se chtěli oprostít od nadbytku, který panoval v tehdejších klášterech v 11. století a vrátit se zpět k prvotním mnišským vzorům. Cisterciáci kladli důraz na jednoduchý život v pokoře a odříkání a hluboký vztah s Bohem.

Za zrod cisterciáckého řádu se považuje rok 1098. Mniši od benediktinského opatství Molesme vystoupili z kláštera, aby si zřídili nový řeholní dům, ve kterém chtěli žít podle svých reformních představ. Klášter byl pojmenován Cistercium z „Cis tercium lapidem miliarum“ podle milníku dávné římské cesty, která tudy vedla. Francouzsky Cîteaux, jak bylo pojmenováno toto místo, je polohou umístěno přibližně 20 km od Dijonu. Cistercium jako latinské pojmenování kláštera se začalo používat pro celý mnišský řád. Ve městě Cîteaux se scházeli první opati a začali určovat pravidla cisterciáckého řádu. Podle předpisů opata Albericha měli mniši stanovenou manuální práci a řádné dodržování řehole svatého Benedikta. Opat Štěpán Harding (1108- 1133) vydal zákony pravidel žití v klášteře, pojmenované „Exordium Cistercii“ a „Summa Chartae Charitatis“. Pravidla byla inspirována starou řeholí svatého Benedikta. Řehole svatého Benedikta se zrodila už v 6. století. Moto Benediktinů „Ora et labora!“ v překladu „Modli se a pracuj!“ převzal i řád cisterciáků. Papež Kalixt II. tento řád schválil v roce 1119. (Jirásko 1991)

Cisterciáci se lišili od Benediktinů tím, že ukazovali pevně spojenou organizaci s centrem v Cîteaux. Cisterciácký řád měl 5 větví původu: Cîteaux, založeno 1098, La Ferté, založeno 1113, Pontigny, založeno 1114, Clairvaux, založeno 1115, Morimond, založeno 1115. Všechny cisterciácké kláštery se řadily do jedné z větví tohoto rodokmenu, což poskytovalo filiační vazby. Na počátku řádu se svatý Bernard, syn ze šlechtického rodu, zasloužil o vložení pravidel a základů řádu pro budoucí rozvoj po celé Evropě. Především kladl důraz na úplnou duchovní zbožnost a svým přístupem

přitáhl jak nové mnichy, tak i příznivce řádu a mecenáše z bohatých rodin. Za jeho působení bylo postaveno na 350 opatství, což zahrlo celou Francii. Svatý Bernard se stal opatem roku 1115 na Clairvaux. Prosadil dva hlavní rysy cisterciáckého řádu, a to umírněnost ve výzdobě klášterů a mimořádnou úctu k Panně Marii. To znamenalo, že ve vybavení klášterních chrámů nebyly použity figurální obrazy a sochy kromě dřevěných křížů. Ve výzdobě se nesměly vyskytovat perly, gemy, zlato a hedvábí a oblečení mnichů bylo z plátna nebo barchetu. Jako materiál na svícny a kadidelnice bylo použito železo, jen u kalichů bylo povoleno stříbro nebo postříbření. Mariánská úcta se odrážela v tom, že všechny kostely cisterciáckých klášterů byly zasvěceny Panně Marii a jejich názvy odpovídaly některým invokacím z mariánských litanií, například „Porta coeli“ („Brána nebes“) v Předklášteří u Tišnova.

Cisterciácký kostel měl sloužit k soukromému rozjímání a ne velkým zástupům. Neměl žádné tribuny, okázalé portály nad vchodem ani krypty. Půdorys kostela odpovídal latinskému kříži, který byl spojen s ambitem. V chóru se nacházely oltáře a musel být svou velikostí přizpůsoben k pojmutí celého sboru mnichů při modlení hodinek. „Sv. Bernard nikdy nekázal výslovně proti kráse a umění.“ Do architektury promítal svými myšlenkami důraz na jednoduchý a mravní život v kláštorech oproti hromadění majetku. Prakticky to vypadalo tak, že v kostelech byly prostory uspořádány jednoduše, zřetelně. V kostele byly propracovaně použity prosté obrysy, čisté linie tvarů, klenby budované účelně. Používaly se pouze čistá, čirá skla v oknech bez zabarvení. Kvůli prostotě výzdoby, vyplývající z myšlenek cisterciáků a zákazu zobrazení postav, našli si řádoví kameníci náhradu v dekorativní výzdobě hlavic, svorníků a tympanonů použitím rostlinných tvarů a barev.

Hospodářské stavby a domy, určené pro konvent, byly uspořádány kolem kláštera a lemovány zdí. Nacházelo se zde vše, co bylo důležité pro soběstačný život řeholníků a bratří laiků. Vzorový náskres dispozice budov kláštera vypadal takto: Na kostel z boku navazoval klášter, jehož součástí byl rajský dvůr se studnou. Po obvodu rajského dvora vedl ambit neboli křížová chodba. Z této chodby bylo možné vejít do ostatních částí - křídel konventních budov. V budově orientované na východ byly umístěny obvykle kapitulní síň a auditorium, neboli posluchárna a v poschodí se nalézal dormitář. Naproti kostelu směrem přes rajský dvůr bylo křídlo s refektářem - tedy jídelnou, kuchyní a kalefaktoriem – ohřívárnou. V celém klášteře se netopilo, kromě této místnosti. V západní části kláštera byly prostory pro konvrše. Z tohoto křídla měli vchod rovnou do západní části chrámové lodi. Naopak řeholníci z východního traktu

budovy měli vchod do chóru s místy na sezení nebo do příčné lodi. Místa pro řeholníky a konvrše byla přehrazena chórovou přepážkou, nazývanou letner, před ní byl umístěn oltář sv. Kříže. Všechny řádové kostely byly zasvěceny Panně Marii. Uctívání Panny Marie se shodovalo také s tehdejší uctíváním ženy v kurtoazní lyrice. (Houšková 1994)

Mniši vstávali před druhou hodinou ráno, aby stihli být ve dvě hodiny v kostele na noční bdění, tzv. vigilií. Zde byli do východu slunce. Od třetí hodiny se mniši účastnili prvních hodin, tedy modlitby nebo také chvály (laudes). Poté byla sloužena první mše. Po mši byly další hodinky, tzv. primy, dohromady jich bylo za jeden den sedm. V modlitbách, zvaných hodinky mniši velebili Boha modlitbou, zpěvem a věnovali se také náboženské četbě. Poté následovala před pátou hodinou kapitula. Probíhala v kapitulní síni a četly se na ní určené pasáže textů a poté se projednávaly různé záležitosti. Od páté hodiny do tři čtvrtě na osm hodin mniši pracovali. Poté se účastnili další modlitby, tzv. tercie. Od osmi hodin byla sloužena konventní mše. Po mši se vyučovali v náboženství a opět pracovali. Před jedenáctou hodinou se řeholníci modlili v kostele sexty. Mniši obědvali v jedenáct hodin a poté do dvou hodin odpočívali (siesta). Ve dvě hodiny zvon ohlašoval začátek hodin. Tyto modlitby se jmenovaly nony. Po modlitbách muži pracovali až do šesti hodin večer. Po práci měli mši a nešpory. Od tři čtvrtě na sedm do sedmi hodin krátce povečeřeli. Závěrečné hodinky, které se řeholníci modlily od sedmé do osmé hodiny večerní, se jmenovaly kompletář. Od osmé hodiny večerní všichni muži spali v jedné místnosti zvané dormitář. Během roku se nepatrně měnil řád dne, v letních měsících mniši vstávali dříve, v zimních asi o třicet minut déle.

Konvrši pracovali jen manuálně, tzn. starali se o dobytek, pracovali na polnostech a svojí účastí přispívali na chodu řemeslných dílen. Mniši také většinu svého pracovního času strávili manuálními pracemi s konvrši, ale jejich úkolem bylo také psaní textů a opisování a zdobení knih.

Co se týká stravy, ta v klášteře byla velmi prostá, zastoupená obilovinami, produkty z mléka a zeleninou. Z masa směli jíst pouze ryby. Řeholníci během letních měsíců jedli oběd a večeři, ale v zimních měsících se nasýtli jídlem jen jednou za den. Pili vodu a víno. (Houšková 1994)

Umístění klášterů v krajině

Cisterciácké kláštery se stavěly v údolích v kontaktu s vodou, mimo okolní světský ruch, také z důvodu efektivnějšího hospodaření mnichů a provázány také s náboženskou mystikou jako „Pramen vody živé“. Jelikož ne vždy byl v údolích dostatek vody, byli mniši nuceni vynalézat propracované systémy, které vodu v těsné blízkosti kláštera zajistily. K tomuto účelu jim sloužily umělé vodní kanály, někdy dlouhé až desítky kilometrů. Budovali vodní zařízení, jako například pily, hamry nebo mlýny.

Cisterciáci měli na přetvoření krajiny velký vliv. Jejich přetváření vycházelo z přesvědčení o ideálu krajiny podle božího obrazu, tzn. prospívající zemědělské krajiny. Proto vidíme v krajině svědectví práce mnichů v podobě postavených vsí, hospodářství, zúrodněných polí pomocí orby a hnojení, soustavě cest a rybníků, schopnostech odvodnění bažin. (Houšková 1994)

Ekonomika

Vycházela z hesla Modli se a pracuj!. Byla to práce jak duchovní, tak fyzická. (Pro srovnání: benediktini měli jen duchovní). Hospodaření mnichů spočívalo v tom, že kromě koupění půdy, všechno ostatní mělo být výsledkem jejich vlastní práce, měli být nezávislí na penězích ostatních. Mniši tudíž nesměli vybírat desátky ani jiné poplatky, jako to bylo obvyklé u ostatních řádů v té době.

K uskutečňování jejich hospodaření sloužili tzv. grangie. Na těchto dvorech se pěstovalo obilí, ovoce, zelenina, víno, ale také se choval dobytek a byly zde rukodělné dílny. Všechny suroviny kromě jen snad železné rudy a soli se měly získávat z pozemků kláštera, tak se měla naplňovat snaha o samostatnost bez závislosti na okolním světě a soustředění se na Boha.

Na hospodářství pracovali tedy jak mniši, tak konvrši. Díky vyššímu počtu konvršů nežli mnichů v kláštorech mohla jejich ekonomika fungovat.

Cisterciácká ekonomika měla původ ve filosofii. Odpovídala učení sv. Bernarda, že prací dochází ke „vtiskování Boží pečeti do prostředí nezkrocené přírody“. Tedy zdokonalování jak přírody, tak i sebe po cestě k Bohu pomocí odříkání s co největším limitováním jakýchkoli vstupů materiálního světa světského do světa mnichů.

Uskutečňování vize mnichů ale bylo nedokonalé v místech počátku řádu ve Francii a Burgundsku, natož ve vzdálenějších místech, kam byl řád časem rozšířen. O jmění českých klášterů rozhodoval jejich zřizovatel. Klášterům byly dány vsi, které měly v područí, z nichž čerpaly určité množství peněz. Tudíž od původní myšlenky

nezávislosti opatství na okolním světě se to radikálně lišilo. S plynoucím časem přibývaly problémy i v místech počátku vzniku řádu, a to hlavně s nedostatkem konvršů. Toto vše způsobilo, že původní ekonomický vzor byl během 13. století zrušen.

V následujících letech kláštery získávaly peníze od poddanských vsí a část si vydělaly vlastní pílí z jejich dílen a grangií. (Houšková 1994)

Architektura

Pod přímým působením myšlenek sv. Bernarda byly vystavěny jako první chrámy v Cîteaux, v půlce 12. Století, v Clairvaux v letech 1135 až 1150, v Pontigny v rozmezí let 1140 až 1160, Fontenay po roce 1139 a další, které následovaly. Chrámy na půdorysu latinského kříže, s ploše uzavřeným chórem a řadou rovně ukončených kaplí při východní straně transeptu, byly stavěny na principu čtvercového modulu a v proporcích, odvozených z hudební teorie křesťanského novoplatonismu, který slavil spolu s návratem ke sv. Augustinovi a Boethiovi kolem roku 1140 svou renesanci. Bernardův hudební cit a vzdělání se odrážely v architektuře ve formě perfektní čistoty v provedení poměrů staveb, jakou znal z hudby. Stavitelé chrámů byli vysoce vzdělání architekti, znalí v složitosti budování těchto staveb. Na sklonu 12. století se tento „bernardinský typ“ rozšířil v chórové části o věnec kaplí spojený ochozem (v Cîteaux posvěcený roku 1193). Sloužil jako model pro honosné pravoúhlé chóry v 13. století. Tento trend se rozšiřoval zvláště u významných staveb, jako královský Royaumont ve Francii, Longspont, Ourscamp, německý Altenberg, nebo Sedlec v Čechách.

Okolo roku 1300 se začaly používat vysoké halové ochozové chóry, příkladem byly Zbraslav, Heiligenkreuz nebo Marienstern. Dělo se tak po vzoru halových staveb Podunají a Vestfálska, mendikantských síní a s důrazem na vzrůstající tendenci k vysoké gotické architektuře. Architekti cisterciáckých chrámových staveb zjednodušili opěrný systém například v Sedlci a Zwettlu, což napomohlo klenební reformě Petra Parléře. (Houšková 1994)

Cisterciácká architektura v českých zemích

Cisterciácká architektura v českých a moravských zemích vznikala přibližně od padesátých let 12. století do dvacátých let 15. století. V protikladu k okolním zemím měly tyto kláštery přímé napojení na cisterciácké řády v Německu, Rakousku a ve Slezsku.

Je nutno podotknout, že zdejší architektura tvoří jen nepatrnou část jejího původního rozsahu. Značnou vinu na tomto stavu nesly husitské bouře. Dalším důvodem ke změnám architektonického fondu byly přestavby v barokním slohu. O závažnosti tohoto stavu vypovídá Dobroslav Líbal takto: „ Z mužských klášterů utrpěly: Hradiště (takřka úplně zničeno), Klášterní Skalice (vyvrácena až na malé fragmenty), Nepomuk (zničen tak, že neznáme ani místo konventního chrámu), Plasy (kostel i klášter těžce poškozeny, u kostela následovala barokizace), Sedlec (klášter vypálen, barokizace katedrály, klášter zmizel), Svaté Pole (zmizelo beze stop), Velehrad(vypálen, následovaly radikální přestavby za renesance a baroku), Zbraslav (klášter vyvrácen, zmizel až na části prelatury), Zlatá Koruna(klášter vypálen, následná přestavba), Žďár (klášter vypálen, pozdější devastace). Ze ženských klášterů byly těžce poškozeny Sezemice (klášter zmizel, kostel zbarokizován). Oslavany a Pohled byly rovněž poškozeny, středověké klášterní budovy v Pohledu ustoupily barokní novostavbě. V době postředověké zanikl beze stop klášter vizovický. V relativně méně dotčené středověké podobě přežily pouze Vyšší Brod a Předkláštěří u Tišnova.“ (Houšková 1994)

Od počátku 13. století až do husitské zkázy se v českých a moravských zemích rozvíjela cisterciácká architektonická tvorba s plnou uměleckou silou. Zajímavé a obdivuhodné je, že této výše opět dosáhla i v době vrcholného baroka.

Na úrodné půdě pěstovali cisterciáci především žito a proso, řepu, len, mák a konopí. Dále to byl hrách, chmel a vinná réva. Mezi Mnichovým Hradištěm a Klášterem nad Jizerou se rozkládala chmelnice a na úpatí vrchu Káčova měli mniši vinici. (Juřena 2014)

3.3. Historie hradišť

Od nepaměti člověk potřeboval chránit svoje obydlí, jednak před zvěří ale i před jiným člověkem. Zásadní význam zde měla volba příhodného místa (například kopce, vodní plochy), které bylo posléze vylepšeno obrannými prvky (příkopy) a překážkami (zdi, hradby).

Z hlediska volby místa se jednalo o polohy v otevřené krajině, na nepravých výšinách (výběžcích, ostrožnách, na místech chráněných srázy nebo vodou) nebo o výšinná sídliště (například na temeni kopců, na ostrožnách, na místech vystupujících z kopců

nebo z jejich hřbetů). Obranné překážky představovaly různě kombinované a slučované ohrady, ploty, příkopy, zdi nebo hradby provedené buď kolem dokola nebo příčně například přes ostrožny. Typickými znaky hradišť jsou tedy příhodné místo a masivní opevnění, které se skládá z kombinace příkopů a hradeb, přičemž jsou z obranného hlediska důležité jejich rozměry a u hradeb použitý materiál. Významnou roli při obranyschopnosti hradiště hraje zdroj vody, buď přímo ve vlastním areálu nebo v co nejkratší možné vzdálenosti od hradeb.

Na českém území se první hradiště vyskytují v závěru mladší doby kamenné. V dalších obdobích je jejich výskyt několikrát přerušen. Neobjevují se například na sklonku pozdní doby kamenné a v počátku doby bronzové. Jejich výskyt je velmi omezen ve střední době bronzové a vůbec se neobjevují během prvních šesti století našeho letopočtu.

Tabulka 1: Základní geomorfologické typy hradišť (pro lepší přehlednost uspořádané do tabulky)

Typ hradiště	převýšení ze směru přístupu	dominanta	příklady
na nepravých výšinách-typ Levý Hradec	téměř žádné	částečná	Žalov-Levý Hradec, Voltýřov, Praha-Bohnice, Tetín
na izolovaných kopcích-typ Závist	o desítky metrů	celková, ale nepříliš výrazná	Budeš, Lhota-Závist, Stradonice, Sv. Jan pod Skalou
na izolovaných kopcích-typ Plešivec	o stovky metrů	celková výrazná, viditelná až z několika desítek km	Rejkovice-Plešivec, Louňovice-Blaník, Černín-Knihov
na ostrožnách-typ Vrcovice			Vrcovice

na terasách kopců-typ Hněvín			Most-Hněvín
na ostrožnách v rovině s roklemi a potoky nebo říčkami-typ Šárka			Bylany- Cimburk,Doubravčice,Hostim,Křivoklát, Lochovice,Praha-Dolní Liboc,Tetín
na rozeklaných okrajích planin nebo tabulí nad níže položeným terénem-typ Baba	spodní hranice více než 20m		Domoušnice,Hluboká nad Vltavou, Litomyšl,Hrazany, Praha-Hradčany
na okrajích nebo dlouhých liniích hřbetů nad soutěskami a průsmyky-typ Hradec u Dobříše			Dobříš,Svatý Jan pod Skalou, Točnick
na ostrožnách - typ Stará Boleslav,nebo plochách-typ Libice v plochem reliéfu starších říčních sedimentů vymodelovaných mladší meandrující řekou			Kolín-Hánín,Pňov-Předhradí,Velký Osek,Libice nad Cidlinou, Stará Boleslav,Kozly
na opevněném			Kotýz,Mužský-Hrada,Úhošť

terénním bloku vzniklém např.erozí-typ Semín			
---	--	--	--

V mém sledovaném území jsou s jistotou prokázána pouze hradiště poblíž vrchu Mužský. Na územích Kláštera Hradiště ani města Mnichova Hradiště nebyla přítomnost jakýchkoliv hradišť nikdy věrohodně doložena.

3.4. Komponovaná krajina

Skládání neboli komponování lze vysvětlit jako promyšlené vytváření určitého souboru, jehož části do sebe zapadají a nabudou důležitosti právě spojením v celek. Ve vztahu ke krajině lze říci, že se jedná o smysluplné skládání jednotlivých krajinotvorných prvků, které po spojení vyniknou a vytvoří nový obraz krajiny. Tato krajina neplní už jen z ekonomickou funkci, ale je do ní vnesen estetický, filozofický a duchovní rozměr.

Výbor pro světové dějiny UNESCO v roce 2008 charakterizoval komponovanou krajinu jako podtyp krajiny kulturní, která "je definována jako krajina navržená a vytvořená záměrně člověkem a jsou do ní řazeny jak zahrady, parky, tak rozsáhlé krajinné kompozice."

Komponované krajiny vznikaly ve všech obdobích, avšak poznávání kompozic a způsoby jejich provedení v krajině se v průběhu historie měnily. Z toho důvodu je třeba vždy znát historický vývoj a důvody, které směřovaly k jejich vzniku.

Za nejstarší vědomé uspořádané krajinné úpravy lze počítat pohanská kultovní místa, která svým umístěním a vnitřním pojetím odkazovala na astronomické jevy a přírodní dominanty.

V době počínajícího středověku, kdy byly prosazovány křesťanské myšlenky lásky, míru ale i utrpení, vznikaly kompozice, ukazující na biblické příběhy, výjevy ze života Ježíše Krista, mučedníků a svatých. Toto období je spojeno se vznikem křížových a pašijových cest a poutních míst.

V období renesance je krajina byla krajina chápána jako užitečná a krásná, což mělo vliv na prostorovou koncepci a vycházelo ze změn ve stylu architektury. Ze středověkých uzavřených hradů vznikaly zámky, otevřené do krajiny. Jednotlivá sídla spojovaly s ostatními hospodářskými objekty (oborami, bažantnicemi nebo hájovkami) aleje a stromořadí. Mimo sídla byly stavěny letohrádky. Obory a bažantnice byly z původně čistě hospodářských objektů esteticky vylepšovány.

Největší rozkvět v tvorbě komponovaných krajin přineslo období baroka. V okolí panských sídel a také církevních staveb a komplexů vznikaly mohutné krajinné kompozice, které používaly přímky a geometrický řád. Základem barokní kompozice byla určující středová osa, směřující ke hlavní stavbě buď sakrálního nebo profánního typu. Kompozice kladla důraz na promyšlenou osovost, která zesilovala vizuální a emocionální účinek, směřující ke krajinnému kompozičnímu jádru od kterého se utvářel celý soubor. Uplatňovaly se zde vizuální vazby (pohledy k zámku, kostelu, poutnímu areálu), kompoziční vazby (systém alejí, stromořadí) a přírodní útvary. V krajině se objevovaly komponované poutní, pašijové a křížové cesty a vznikaly mnohé sakrální dominanty (kostely, kaple, lorety, boží muka).

V době klasicistní vycházely krajinné dispozice z barokních principů. Uplatňoval se zde geometrický řád, dlouhé osy a perspektivy a prostorové iluze. Rozsáhlé kompozice využívaly daleké průhledy, zakončené buď na horizontu nebo pohledem do nebe, což vyvolávalo iluzi nekonečna. Příjezdové cesty byly často lemovány i několika řadami alejí. Velkorysé úpravy si mnohdy vynutily například vysoušení bažin nebo geometrickou stylizaci vodních ploch. Tyto kompozice vznikaly výhradně v okolí aristokratických sídel.

Období romantismu znamenalo návrat k přírodě. Krajinné kompozice byly založeny na křivce, kontrastech světla a stínů mezi světlými venkovskými loukami a tmavými lesy. Kompozice obsahovaly přirozené vodní plochy a toky, umělé vodopády, skály a rokle. Byl vytvářen pocit tajemna a moment překvapení z náhle se otevřené scény. Vznikaly různé stavby, inspirované orientem, antickou nebo mytologií. Sjednocením účelnosti a krásy vznikla "záměrně kultivovaná, plně funkční a zároveň esteticky působivá krajina".

Nové kompozice vznikají v době 19. století v okolí lázní. Lázeňské parky vystupují ze samotných lázeňských měst a ve svých kompozicích využívají léčivé zdroje a ostatní hodnoty krajiny.

V současné době lze do novodobých komponovaných krajín počítat atraktivní areály golfových hřišť. Jejich hodnoty jsou však sporné.

Skladba krajinné kompozice

Krajinné kompozice

S ohledem na vznik komponovaných krajín se mohou vyjádřit ve dvou úrovních. Úroveň vnější, kterou představují fyzické části a úroveň vnitřní, jež ukazuje na její myšlenkový obsah, nezřídka vyjádřený v symbolické rovině. Krajinná kompozice je charakterizována vztahy mezi jednotlivými prvky, které jsou vyjádřeny buď bodově, prostorově nebo liniově. Podle skladby a historického vývoje lze komponovanou krajinu charakterizovat pomocí map a archivních materiálů.

Kompoziční body

Představují důležité prvky, pomocí kterých se vytvářejí krajinné vazby. Tvoří je hlavně dominanty nebo významná výhledová místa.

Kompoziční linie

Znárodnují propojení jednotlivých bodů nebo ploch kompozice a představují jejich vazby. Podle charakteru se dělí na fyzické, vizuální a symbolické.

Fyzické kompoziční vazby

Tvoří liniový základ kompozice (cesta, aleje, lesní průseky, vodní kanály) a mohou být přímé (v období baroka a klasicismu) nebo vinuté (v období romantismu a později).

Vizuální kompoziční vazby

Zachycují smyslové vnímání krajiny. Je zde předpoklad nejen pohledového spojení ale i vyhlídkových linií nebo pohledových ukončení (vyhlídky, průhledy).

Symbolické kompoziční vazby

Ukazují pomocí znaků na skryté souvislosti v duchovní rovině. Zde je zapotřebí znalostí o místě, historii a dějích daného místa. Mnohdy se jedná o spojitost s

opakujícími se vztahy, s astronomickými jevy, pohyby planet, s orientací ke světovým stranám (např. při stavbě kostelů).

Prostorově rozsáhlé krajinné kompozice

Jsou tvořeny samostatnou kompoziční plochou nebo kompozičním polem s vlastní kompoziční myšlenkou (zámecké zahrady, obory, bažantnice, svaté hory, poutní areály, lázeňské parky). (Kulišťáková 2011, Kulišťáková 2014)

4. MATERIÁLY A METODY

4.1. Metodika

4.1.1. Přípravné práce

Nejprve bude shromážděna odborná literatura z knihoven a mapové podklady, dále budou prostudovány archivní materiály týkající se daného území. Mapové podklady budou získány z Geoportálu. Pro získání dalších informací budou osloveni odborníci na regionální historii a vývoj daného území. Další data týkající se veřejného prostoru budou zajištěna pomocí ankety, jejíž respondenty budou obyvatelé Mnichova Hradiště.

4.1.2. Vymezení území

Lokalizace

Řešené území se nachází ve Středočeském kraji asi 13 km severně od Mladé Boleslavi a zahrnuje město Mnichovo Hradiště a obec Klášter Hradiště nad Jizerou a jejich okolí.

Hranice řešeného území vychází částečně z pohledových horizontů, které se uplatňují ve zdejší komponované krajině

Užší území

Užší území patří do katastru obcí Mnichovo Hradiště, Sychrov nad Jizerou, Podolí u Mnichova Hradiště, Klášter Hradiště nad Jizerou Bělá pod Bezdězem a Bílá Hlína.

Širší řešené území

Hranice širšího území procházejí přibližně na severu obcemi Rokytá, Mohelnice nad Jizerou, Loukov, na východě podél rybníka Žabakor, po hřebeni Drábských světniček přes vrchol Mužský. Na jihu vede hranice přibližně obcemi Lhotice a Veselá a tokem říčky Bělá a na západě částí obory Klokočka a obcí Dolní Krupá.

4.1.3. Terénní průzkum

První obhlídky terénu započnou na podzim 2013 a budou několikrát opakovány pro zachycení území v různých ročních obdobích až od roku 2015. Současný vzhled území bude porovnán s jeho popisem v archivních materiálech. V užším území bude provedeno hodnocení znaků komponované krajiny podle Metodiky identifikace komponovaných krajín naspané kolektivem autorů v roce 2014. Tato metodika bude

upravena pro konkrétní situaci v řešeném území. Budou sledovány vizuální vztahy, kompoziční vazby, pohledové horizonty, dominanty a vstupní brány. Pozornost bude zaměřena také na umístění staveb v krajině a historické souvislosti. Podrobně bude prozkoumán veřejný prostor, určený pro návrh, kde bude uskutečněn rozbor zaměřený na funkci, využití a vztahy s okolními objekty.

Jedním z cílů terénního průzkumu bude také pořízení fotodokumentace, která bude použita v bakalářské práci.

4.1.4. Analýzy a vyhodnocení

Pro zpracování této bakalářské práce byly využity tyto programy: Microsoft Word 2007, Adobe Photoshop CS5, SketchUp 2013 a program Malování.

Pro účely zhotovení návrhu budou vypracovány tyto analýzy: komplexní analýza navrhovaného území, analýza zachovalosti prvků kompozice, analýza významu prvků kompozice

Budou vytvořeny tyto mapy:

- mapa land use - mapa zobrazuje využití půdy v širším území.
- mapa problémů - problémy budou rozděleny na vizuální (percepční), kulturně historické, ekologické, hygienické a hlukové související s dopravou. Do problémové mapy budou započítány i plánované záměry, konkrétně severní obchvat Mnichova Hradiště a přístupové cesty k letišti.
- mapa hodnot - hodnoty v mapě budou rozděleny na přírodní, kulturně-historické a duchovní. Kromě dochovaných hodnot budou v mapě zaznamenány i hodnoty zaniklé. Do zvláštní mapy budou zaneseny turistické značené cesty.
- mapa limitů - mapa limitů bude vycházet z územně analytických podkladů obce s rozšířenou působností Mnichova Hradiště.
- mapa percepčních charakteristik - mapa bude zobrazovat pohledové horizonty, vstupní brány, panoramatické cesty, místa výhledu a pozitivní a negativní dominanty.

Na závěr bakalářské práce budou shrnuty hodnoty a problémy vybraného území, zejména v souvislosti s jeho duchovním a kulturně-historickým rozměrem. Bude shrnuto doporučení pro návrhy řešení definovaných problémů a zachování hodnot krajiny Mnichovohradištska. Formou studie bude vypracován návrh obnovy vybraného veřejného prostoru.

4.2. Primární krajinná struktura

Klima

Převážná část řešeného území spadá podle klasifikace dle Quitta (1971) do klimatické oblasti MT 11, pouze část Drábských světniček a vrch Mužský do oblasti MT 10, severní část od obce Mohelnice nad Jizerou k obci Rokytá je klasifikována jak MT9. Charakteristiky těchto klimatických oblastí jsou následující:

MT9: Léto je dlouhé, co se týká srážek je suché až mírně suché. Naproti tomu zima je krátká mírná a suchá s krátkou sněhovou pokrývkou. Jak jaro, tak podzim jsou krátké s tím, že jaro je mírné až mírně teplé a podzim je mírně teplý.

MT10: Tato oblast se vyznačuje dlouhým, teplým a mírně suchým létem a krátkou, mírně teplou a velmi suchou zimou s krátkým trvání sněhové pokrývky. Jaro a podzim jsou mírně teplé a krátké.

MT11: Poslední oblast je charakteristická dlouhým, teplým a suchým létem a krátkou, mírně teplou a velmi suchou zimou. Sněhová pokrývka má krátké trvání. Jaro, stejně tak jako podzim, je mírně teplé a krátké.

Roční úhrn srážek pro tyto oblasti se pohybuje mezi 550 - 750 mm a průměrná roční teplota je cca 7°C.

Geomorfologie

Nejnižším bodem s 212m n. m. je tok Jizery západně od obce Veselá a nejvyšším bodem je čedičový vrch Mužský se 463 m n. m. na východní hranici vymezeného území. Nejvýše položená oblast je pískovcový skalní masiv Drábských světniček.

Moje území spadá do provincie Česká vysočina a subprovincie Česká tabule. Níva řeky Jizery dělí řešené území na podsoustavy na západě Středočeskou tabuli s celkem Jizerská tabule a podcelkem Středojizerská tabule a okrsky Bělská a Skalská tabule.

Na východ od řeky Jizery je Severočeská tabule s celkem Jizerská pahorkatina, podcelkem Turnovská pahorkatina a okrsky Českodubská pahorkatina, Mnichovohradišťská kotlina, Vyskeřská vrchovina a Mladoboleslavská kotlina.

Půdní poměry

V oboře Klokočka převažuje podzol arenický, v celém území je nejvíce zastoupena hnědozem. V části nivy řeky Jizery je fluvizem. Dále je velmi zastoupená pseudoglej, také kambizem arenická v oblasti kolem Mnichova Hradiště a Hoškovic. Dále se v mém území vyskytuje pelozem a v malém zastoupení také černice a regozem.

Geologie

V nivách řek se nacházejí čtvrtohorní nivní sedimenty, zastoupené pískem a štěrkem a dále převážně v širším okolí vodních toků to jsou písčito-hlinité až hlinito-písčité sedimenty a spraše a sprašové hlíny. Na několika místech se nachází ostrůvky třetihorního čediče (olivinický nefelinit), nejznámější jsou vrchy Mužský a Káčov. Masiv Drábských světniček je tvořen druhohorními křemennými pískovci a v ostatních oblastech se nacházejí vápnité jílovce, slínovce a prachovce. V oblasti obory Klokočka je největší zastoupení druhohorních vápnito-jílovitých pískovců.

Geologický vývoj

Krajina mého sledovaného území prošla dlouhým vývojem. V mladších starohorách byl tento kraj zaplaven mořem. V závěru starohor došlo k nejstaršímu vrásnění, při kterém bylo vytvořeno Krkonoško-jizerské krystalinikum. Vlivem tlaku a teploty docházelo k přeměně hornin a k sopečné činnosti.

V období starších prvohor byl zdejší kraj souší a prošel postupnou denudací. Do nižších částí se opět vylilo moře. Na konci prvohor došlo k pohybům zemské kůry a ke klesání mořské hladiny. Zdejší území zalilo velké jezero.

Ve druhohorách, v období křídý sem proniklo teplé moře a do jeho zálivu ústila "křídová Jizera". Ta přinášela rozrušené části hornin, které se ukládaly v jejím okolí a v údolí říčky Zábrdky. V této době začalo vznikat pískovcové skalní město v okolí Mužského.

V období třetihor došlo k sopečné činnosti a vytvořily se čedičové vrchy Mužský a Káčov.

Ve čtvrtohotách bylo vyhloubeno široké údolí řeky Jizery. Vlivem vodní a větrné eroze a střídáním ledových a meziledových dob byla dokončena modelace skalního města pod vrchem Mužský - masiv dnešních Drábských světniček.

Lidské osídlení lze na tomto území s jistotou prokázat v okolí vrchu Mužský a to v době přibližně 5 tisíc let před naším letopočtem (osada lidu s volutovou keramikou), 2 tisíce let před naším letopočtem (hradiště lidu popelnicových polí) a od 4. století před naším letopočtem (nálezy keltské keramiky na Klamorně u Mužského). Během 10. století našeho letopočtu se na zdejším území usadil slovanský kmen Charvátů, který si zde vybudoval své hradiště. Nachází se na plošině pod Mužským a dostalo název Hrada.

Hydrologie

Sledované území spadá do povodí Labe. Středem území protéká řeka Jizera, pravostranné přítoky řeky Jizery jsou říčka Zábrdka, Rokytka a Bělá. Levostranné jsou Nebalka a Veselka. Na území se nachází několik menších rybníků a částečně sem zasahuje i největší rybník CHKO Český ráj Žabakor.

Potenciální přirozená vegetace

V převážné části mé řešené území spadá dle Neuhäuslové 1997 do jednotek černýšové dubohabřiny (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*). Severovýchodní oblast v blízkosti Žabakoru je střemchová jasenina (*Pruno-Fraxinetum*), v převážné části Drábských světniček je zastoupena bučina s kyčelnicí devítilistou (*Dentario enneaphylli-Fagetum*) a jihovýchodní část zasahuje do bikové bučiny (*Luzulo-Fagetum*). Západní okraj řešeného území spadá do brusinkové borové doubravy s výjimkou nivy říčky Bělé, která náleží do jednotek nerozlišené bazifilní teplomilné doubravy (*Brachypodio pinnati-Quercetum*).

Biogeografické regiony

Východ území tvořený Drábskými světničkami patří do Hruboskalského regionu. Navazující část směrem na západ s městem Mnichovo Hradiště náleží do Mladoboleslavského regionu. Navazující pás s Mohelnicí nad Jizerou a Klášteřem

Hradiště nad Jizerou spadá do Benátského a zbývající část ohraničena přibližně nivou řeky Rokytky do Ralského regionu.

4.3. Sekundární krajinná struktura

4.3.1. Land use

Nejvíce zastoupená je na mém území orná půda, která činí 56,7 % celkové rozlohy. Území je intenzivně zemědělsky využívané díky jeho převážně rovinnatému charakteru.

Lesní půda zaujímá 26,2 %, z čehož největší plochu lesa tvoří obora Klokočka. Další porosty se nacházejí na území Sychrovské bažantnice, v okolí skalního města pod vrchem Mužský a dále severně od Dolní Bukoviny v okolí říčky Zábrdky a na vrších Horka a Kozlovka jihovýchodně od Mnichova Hradiště.

Zástavba tvoří 4,8 % celkové rozlohy a nejvíce ji zaujímá město Mnichovo Hradiště s průmyslovou a obchodní zónou a letištěm. Menší zástavbu tvoří Klášter Hradiště nad Jizerou a ostatní osídlení je soustředěno do malých obcí, které jsou rozptýlené po celém území.

Do skupiny ostatních ploch se 4,3 % náleží úsek rychlostní silnice R 10 a ostatní silnice a místní komunikace spojující jednotlivé obce a ostatní nevyužitá půda.

Louky představující 2,9 % se nacházejí především v širokém údolí řeky Jizery a v okolí obcí Rokytá, Loukov a Ptýrov.

Zahrady tvoří 2,2 % z celkového zastoupení půd a jsou v okolí zástavby.

Sady zabírají 1,8 % a nacházejí se severně od Kláštera Hradiště nad Jizerou, poblíž obce Podolí u Káčova a na svazích vrchu Mužský a poblíž obce Lhotice.

Vodní plochy představují 1,1 % a v mém území do něj spadá především rybník Žabakor a řeka Jizera se svými přítoky, menší rybník Krupký a pískovna Ptýrov.

Tabulka 2: Typ využití půdy

Typ využití půdy	% rozlohy
Orná půda	56,7
Lesní půda	26,2
Zástavba	4,8
Ostatní	4,3
Louky	2,9
Zahrady	2,2
Sady	1,8
Vodní plocha	1,1

4.3.2. Historický vývoj Mnichova Hradiště

První písemná zmínka je z roku 1279, kdy zde královna Kunhuta pobývala jako host cisterciáckých mnichů a jelikož nemohla vstoupit do klauzury mnichů, byla ubytovaná ve městě Mnichově Hradišti. Z toho lze usuzovat, že město muselo být založeno již dříve, patrně opatem cisterciáckého Kláštera Hradiště Modlíkem okolo roku 1250. Stalo se tak v těsném sousedství vsi Rybitví, která již delší dobu existovala v údolí říčky Nedbalky a ke které patřil na ostrohu nad vsí cisterciáky zbudovaný raně gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie. Základem nového města se stalo náměstí, v jehož středu byla vystavěna radnice. (Budil, Červenka, Hnízdil 1979)

Husitské války znamenaly pohromu jak pro Klášter Hradiště, který byl vypálen roku 1420 a již nebyl znovu vystavěn i pro město Hradiště, které bylo také vypáleno a to při vpádu Lužických křižáků v roce 1468. (Šimák 1917)

Další rozvoj nastal až po roce 1602, kdy Mnichovo Hradiště získal Václav Budovec z Budova postavil poblíž kostela Nanebevzetí Panny Marie pozdně renesanční zámek s přílehlým hospodářským zázemím. V této době byla zřejmě připojena k městu Mnichovo Hradiště ves Rybitví.

Rozvoj Mnichova Hradiště byl přerušen v období třicetileté války roku 1643, kdy bylo město vypáleno Švédy. Domy tehdy dřevěné byly poté opět obnoveny. Hlavním sídlem panství byl hrad Zvířetice, který však v roce 1690 vyhořel. Tehdejší

majitel panství Arnošt Josef z Valdštejna upřednostnil Mnichovo Hradiště, kde v letech 1690 až 1696 vznikl kapucínský klášter s kostelem svatých Tří králů a v letech 1695 až 1703 byla provedena přestavba původního renesančního zámku a jeho rozšíření o další křídlo v barokním slohu, do podoby zámku, jak ho známe dnes. V místě přístavby zámku byla zbořena stará fara a roku 1701 bylo postaveno nové děkanství od Nicolò Raimondiho u kostela sv. Jakuba Většího ve městě. K roku 1713 mělo Mnichovo Hradiště 759 obyvatel a 151 domů.

Marie Markéta, rozená Černínová, vdova po Františku Josefovi z Valdštejna se přičinila o další rozkvět města v dvacátých letech 18. století stavbou kaple svaté Anny u kapucínského kláštera se sochou sv. Anny, dále nového barokního děkanského kostela sv. Jakuba Většího.

Na východ od zámeckého areálu na místě dřívějších hospodářských staveb vznikaly nové barokní domy a tzv. Nové město. Ještě do dnešní doby se zachovaly názvy zdejších ulic Na dvorcích a Dvorce.

I na dalších místech ve městě pokračovala výstavba domů z části ještě dřevěných, ale na náměstí se již začaly objevovat zděné domy. Na místě staré středověké rychty byla postavena v letech 1770 až 1771 nová pozdně barokní radnice. Zástavba se rozšiřovala podél všech cest.

Vlivem josefínských reforem došlo v roce 1787 ke zrušení kapucínského kláštera, v roce 1789 ke zboření kostela Nanebevzetí Panny Marie a v pozdějších letech i k zániku hřbitova v jeho okolí, což zapříčinila přestavba zámecké zahrady na krajinářský park.

V roce 1865 byla postavena železniční trať jihovýchodně od středu města a to přispělo začátkem dvacátého století k výstavbě a rozšíření města tímto směrem. Počet obyvatel stoupl na 3 199.

Počátkem 20. století velká většina dřevěných domů zanikla. Ve 2. polovině 20. století byla vybudována automobilka LIAZ a jihozápadně od náměstí se rozrostla panelová výstavba. V roce 1970 bylo ve městě 951 trvale obydlených domů s 5 092 obyvateli. V 80. letech byla vybudována rychlostní silnice R10 Praha – Liberec, která výrazně odlehčila centru města. Roku 1979 bylo vyhlášeno památkové ochranné pásmo zámku a roku 1992 se jádro města stalo městskou památkovou zónou.

(Kuča 2000)

K 1. 3. 2014 je uváděno v Mnichově Hradišti 8 201 obyvatel. V současné době má město Mnichovo Hradiště statut obce s rozšířenou působností.

4.3.3. Sakrální objekty

Klášter Hradiště nad Jizerou - historie bývalého kláštera

První písemné zmínky o klášteře sahají do let 1144-1145, kdy rod Markvarticů věnoval toto území, na kterém kdysi stálo staroslovanské hradiště, mnichům cisterciáckého řádu, kteří zde vybudovali svoje sídlo. Do tohoto kláštera přišli mniši z opatství v Plasích, to znamená, že se jednalo o první českou filiaci. Klášter vznikl na skalnatém výběžku nad soutokem řeky Jizery s říčkou Zábrdkou. Pro cisterciácké kláštery je tato vyvýšená poloha nezvyklá, proto se někteří historici domnívají, že zde mohl být původně benediktinský klášter, avšak není to historicky podloženo. Prvním opatem byl Dětrich v letech 1184-1189. V roce 1279 mniši rozšiřují klášter o význačné budovy postavené v raně gotickém stylu a staví i trojlodní opatský chrám. Jeho rozměry byly impozantní. Na šířku měřil 40 metrů a na délku 75 metrů. Výška hlavní lodě byla 15 metrů a bočních lodí 8 metrů. Jako materiál byl použit pískovec otesaný do kvádrů o rozměrech 35 – 40 centimetrů. Výzdoba byla provedena z pevnějšího pískovce z Hruboskalska. Veliká gotická okna byla barevně zasklena. Podlaha byla zhotovena kombinací dlaždic několika barev. K jižní straně chrámu byly připojeny ambity - zastřešené ochozy, které obklopovaly rajský dvůr se zahrádkou. K ambitům byly též připojeny síň kapituly, společná jídelna, kuchyň, ložnice a knihovna. Pravděpodobně odděleně se rozkládaly budovy opatství, nemocnice a prostory pro poutníky. Na nádvoří se nacházela také studna, do které byla přiváděna voda pomocí vodovodu. Hospodářské objekty byly patrně umístěny na západní straně skalnatého výběžku. Souběžně zřejmě vznikala ves, která se rozkládala severním směrem od kláštera. Název Kláštera Hradiště vznikl postupně z původního pojmenování Grandis, dalším vývojem Greisch, Gradisch, Gradicensis, Hradisch. Až v roce 1351 se místo pojmenovává Gredis Monachorum – Hradiště Mnichové. Tento název dostalo později i nedaleké městečko Mnichovo Hradiště, které bylo obchodním a řemeslným střediskem klášterního panství. Cisterciáci kolonizovali zdejší krajinu a zakládali nové vesnice, takže od 13. století se panství kláštera postupně rozrůstalo a na počátku 15. století zahrnovalo již asi 100 vesnic, 6 hospodářství a 2 městečka. Větší část těchto statků se nacházela severozápadním směrem od kláštera. Ostatní území náležející ke klášteru se rozkládala například

v úrodnějším Polabí, dále na Čáslavsku, kde se ve Žlebech u Čáslavi nalézalo jedno ze tří proboštství, patřící ke klášteru. Další dvě proboštství byla v Jablonném v Podještědí a v Jezvé. Klášter Hradiště se stal mateřským pouze pro jediný klášter a to klášter Svaté Pole nedaleko Třebechovic pod Orebem, který by roku 1420 vypálen husity a do současnosti se nezachoval.

Na počátku 15. století se začaly množit stížnosti na některé snahy o rozšíření klášterního majetku nečestným způsobem. Arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka zřídil komisi, která měla vyšetřit podvodné zázraky. Tyto podvody a prodej odpustků poznamenaly pověst kláštera.

Během husitských bouří 30. dubna 1420 byl klášter zapálen husity - orebity, pojmenovanými podle hory Oreb v čele s Hynkem Krušinou z Lichtenburku. Řeholníci s opatem uprchli na Bezděz. Na konci husitských válek se mniši přemístili do kláštera Zlatá Koruna.

Přes sto let se opatství nacházelo v rozvalinách, až do roku 1556, kdy připadlo Jiřímu Labouňskému z Labouně a ten počal na jeho troskách budovat renesanční zámek a později i pivovar. Tento rozvoj měl kladný vliv také na samotnou ves. Roku 1612 se stal novým majitelem zdejšího panství Václav Budovec z Budova, který však byl 21.června 1621 popraven na Staroměstském náměstí a panství mu bylo zabaveno. Získal ho Albrecht z Valdštejna a po něm ho spravovali další členové tohoto rodu. Roku 1713 měla ves Klášter 10 domů. V roce 1852 vznikl ze zámku pivovar a v podzemí byly vybudovány rozlehlé pivovarské sklepy, čímž se zničily pozůstatky klášterního komplexu. Další tragédií se stal požár pivovaru v roce 1869, po kterém byly zbourány některé zbylé části zámeckých a klášterních budov. Pivovar byl obnoven a na konci 19. století náležel mezi sedm nejvýznamnějších pivovarů v Čechách. V roce 1921 bylo ve vsi 102 domů a 755 obyvatel. V témže roce došlo k přestavbě pivovaru, při níž nenávratně zmizely značné části bývalého severního křídla klášterního kostela, ze kterého se zachoval pouze vstupní portál. V následujících letech začaly architektonické průzkumy, které s přestávkami pokračují dodnes a postupně odhalují význam velkolepost a krásu tohoto architektonického skvostu. V roce 1997 byla zrestaurována krypta, která na délku měří 28,6 metrů a na šířku 8 metrů. V letech 2003 – 2004 byl v místech nad kryptou zpřístupněn prostor presbytáře kostela, který byl zastřešen a po jehož obvodu byl zřízen ochoz pro návštěvníky.

V roce 2011 je při sčítání obyvatel uvedeno 887 obyvatel.

Klášterní a později zámecká zahrada Kláštera nad Jizerou

Na jižním cípu ostrohu kláštera se rozkládala zahrada ve tvaru obdélníku. Uprostřed stála kašna. V průběhu přestavby na renesanční zámek byly po obvodu vystavěny arkády a byla zbudována okrasná zahrada. Ve střední části zůstala zachována kašna. Následující přestavbou byl zámek změněn na pivovar, který v letech 1869 a 1920 vyhořel a posléze byl opět vystavěn. Na obvodu ostrohu došlo ke zboření jedné ze dvou věží a z arkád zůstaly jen části. V dnešní době je zahrada pokryta trávnikem a rostou zde ovocné stromy a dále pozůstatky z výsadby parkových úprav, tj. borovice černá a smrk stříbrný a uprostřed zahrady se nachází pozůstatek kašny a niky.

Někdejší kapucínský konvent u kostela svatých Tří králů

Kapucínský konvent v blízkosti zámku založil Arnošt Josef z Valdštejna z rozhodnutí řádové kapituly roku 1687. Výstavba začala až v roce 1690 po schválení panovníkem a arcibiskupstvím a od 22. července tohoto roku v Mnichově Hradišti pobývali první kapucíni. Jedním z nich byl patrně P. Georgius, řádový stavitel z Mnichova. Podle kapucínské tradice byla pod jeho velením, zásluhou hraběcích řemeslníků, stavba započata. V první polovině roku 1693 byl kostel z velké části dostavěn a 23. dubna vysvěcen. Na konečné vysvěcení i s oltáři, za účasti pražského biskupa Bohumíra Kapouna ze Svojkova, si počkal až do 10. - 11. října 1699, kdy byl areál formálně předán kapucínům. V letech 1694 - 95 za souběžného upravování chrámu postupovala také výstavba trojkřídlých budov konventu za kostelem. Po jejich dostavění se sem 25. října 1695 mniši, dosud žijící v domě poblíž děkanského chrámu, přemístili. Příští rok při dokončování stavby došlo ke zranění stavitele P. Georgiuse, na jehož následky v Hradišti 20. prosince 1696 zemřel. Těsně před vysvěcením kostela roku 1699 přivezli na hlavní oltář obraz svatých Tří králů, který vyhotovil malíř Jan Kryštof Liška z Prahy. Je také tvůrce obrazů svatého Františka a svatého Antonína Paduánského. Z tohoto období jsou i následující obrazy významných osob františkánských řádů od Františka Světeckého z Litoměřic, jimiž obohatil refektář.

V roce 1713 uniklo Mnichovo Hradiště nákaze moru. Tento div připisují kapucíni sv. Anně a jako důkaz vděčnosti a úcty jí byla roku 1714 před kapucínským klášterem vybudována socha. Zvyšující obliba sv. Anny, hlavně při anenských poutích, které navštěvovalo mnoho lidí, vedlo k tomu, že se přistavěla další část kostela. Dne 12. května 1723 došlo k položení základního kamene ke stavbě kaple svaté Anny. Náklady

na její zhotovení platila paní Marie Markéta, rozená Černínová, z Chudenic. Stavba trvala pouhý jeden rok. Potvrzuje to pamětní listina z roku 1955, která se uchovala v sanktusové vížce. Když se rušil klášter po roce 1787, majetek byl převeden do náboženského fondu. Ihned poté se začaly objekty prodávat. Klášter padl do vlastnictví Vincenci Valdštejnovi, který vlastnil také zámek, nechal zde dožít mnichy a následně pokoje sloužily jako byty pro úředníky. V letech 1919 - 20 byl podle návrhu F. Dámce klášter přestavěn.

Chrám svatých Tří králů má zúžený a dlouhý presbytář, koncipován na severozápad, loď je tvořena ze tří polí valné klenby s výsečemi. Podobné znaky jsou i v ostatních prostorech kláštera. Na levé straně se nachází mariánská kaple. Kvadratura kláštera je tvořena navázáním prostor kláštera se třemi křídly na konec chrámu. Okolo kvadratury se nachází přízemní ambit s pultovými střechami a stropy z chrámů. Tutéž strukturu stropů můžeme nalézt v přízemních místnostech. Jen některé místnosti mají klenuté stropy. Sál jídelny kláštera se nachází na západní straně kláštera. V patře se nachází trojlodní členění, vzniklé vybudováním střední chodby. V této chodbě jsou na každé straně vstupy do cel řeholníků.

Unikátně jsou řešena průčelí staveb. Můžeme zde vidět střet řádové architektury kapucínů se zvláště řešenou fasádou kaple svaté Anny, určenou pro pohled světské veřejnosti. Kostel svatých Tří králů si ponechal svůj prostý ráz bez pozdějších změn. Díky výstupku na fasádě lépe vyniká dekorativní fasáda kaple svaté Anny. Dominantou této fasády je vytvarování štítu, který je silně obrysově vykrajován, stavitelem a řezbářem P. Janem z Vyškova. Na štítu můžeme vidět významné sochařské doplňky, které pravděpodobně vytvořil Josef Jelínek.

Od roku 1785 je v této kapli hrobka s ostatky Albrechta z Valdštejna. (Vlček 1998, Večeřová 2005)

4.3.4. Profánní objekty

Zámek v Mnichově Hradišti

Cisterciáci založili městečko v polovině 13. století a bylo pro ně hospodářským a trhovým centrem. Mezi první pány na Mnichově Hradišti patřil Mikuláš Berka z Dubé (od roku 1473 do roku 1478). Jeho vlastníci se měnili. Další vlastníci byli jeho synové Burjan a Jiřík, dále Čeněk z Barchova. Dále ho vlastnilo Staré Město pražské, které stanovilo Hradiště sídlem kališnického biskupa Augustiana Luciana. Od roku 1493

država patřila králi Vladislavovi, poté bratřům Janu a Bernardu z Valdštejna. Od roku 1512 Janu Svojanovskému z Boskovic, který zde pravděpodobně žil v letech 1514-1528. Pozůstatek panství dal Janu Špetlovi z Janovic. Díky právu nápadnímu připadlo jmění zpátky Janu z Valdštejna. Od něj jej koupil Jan z Vantemberka na Dubě. Jeho syn Adam v roce 1547 ztratil mnohý majetek v protihabsburském odboji. Roku 1555 se hradištské panství dostalo do vlastnictví královské komory. O rok později prodala panství Jindřichovi z Labouně a Jindřichovi Žibřidovi z Velechova, kteří se později o majetek podělili. Roku 1562 zdědil po Žibřidovi jeho syn Adam s manželkou Krescencií. Poté, co ovdověla, se dostala do problémů s dalšími dědici. Aby uchránila svůj majetek, provdala se za Kryštofa Budovce z Budova, kterému se podařilo majetek obhájit. Krescencie mu po roce 1602 majetek věnovala. Kryštof Budovec z Budova odkázal svůj majetek svému synovci Václavovi Budovci z Budova, který postavil renesanční pevnost, dokončenou roku 1606, později pojmenovanou Budovcův zámek. Po pobělohorských konfiskacích majetek připadl frýdlantskému vévodství - Albrechtu Václavu z Valdštejna. Rod Valdštejnů vlastnil toto panství až do 20. století.

Po požáru v listopadu 1657 byl zámek opraven a bylo postaveno druhé křídlo, tak dostala ranně barokní budova v půdorysu vzhled písmene L (shodný s popisem zámku z roku 1693).

Od roku 1697 je zámek přestavován do barokní podoby valdštejnským dvorním stavitelem Markem Antoniem Canevallem. Zámku byla dostavěna druhá část centrálního křídla a místo někdejší fary na protější straně bylo vybudováno jihovýchodní křídlo. (Fišer 2002)

V dalších letech bylo vybudováno nové jihovýchodní křídlo a propojeno s původním přebudovaným křídlem severozápadním, čímž vznikla dispozice ve tvaru U. Při přestavbě byla zbořena věž starého zámku a ve vnitřních rozích byly postaveny dvě osmiboké věže. Uprostřed hlavního křídla byla postavena nová věž. V roce 1724 byla zničena požárem horní patra zámku, záhy byla opravena. Roku 1789 bylo z hlavního sálu zbudováno divadlo. Menší požár v roce 1821 si vyžádal další opravy a to zjednodušením tvaru střechy z valbové na sedlovou. (Kuča 2000)

V současné době zámek slouží veřejnosti, z toho část prostor zámku městskému muzeu.

Mezi nejstarší část prostor zámku v Mnichově Hradišti jsou pokládány dvojpatrové sklepy pivovaru z renesanční doby. Je možné, že je to pozůstatek po Jindřichu Žibřidovi z Velechova. Do pískovcové skály je vytesána spojovací chodba a

schodiště, kterým je možné se dostat až do mladších pozdně renesančních sklepů Budovcova zámku. Nachází se v západní oblasti prostor zámku.

Severozápadní část zámku je charakteristická renesančními portály a klenbami, je to místo bývalé Budovcovy tvrze. Pod ním v podzemí se nachází rozsáhlé valeně klenuté sklepení a dvě místnosti vytesané do pískovcové skály. Z haly v přízemí vede vnitřní chodba, která polohou odpovídá původnímu schodišti. Chodba, která se nachází v severnější části, je původní arkádovou chodbou, v které se v roce 1677 zazdily tři arkádové oblouky. Až do poloviny dnešní rozlohy zámku zde stála zeď, která se táhla podél renesanční budovy. O rekonstrukci se zmiňuje zpráva ze 17. století a její přiřazení k Budovcovu křídlu potvrdila i nedávná vykopávka. Na lemu raně barokního křídla na severní straně od nádvoří byla archeology objevena část již neexistující renesanční budovy, která ukazuje na starší úsek stavby budovy před Budovcovou obnovou sídla. Mezi starší středověké stavby patří zbořený kostel Nanebevzetí Panna Marie a část fary. (Fišer 2002)

Zámecká zahrada v Mnichově Hradišti

Po roce 1695 začal Arnošt Josef z Valdštejna s barokní přestavbou zámku a přilehlých prostor podle návrhu Marcantonia Canevalleho. Prostory čestného dvora dělily středové aleje po stranách a zakončovaly ho stavby koníren a oranžerie. Hlavní prostorovou osu uzavírala sala terrena od Nicolý Raimondiho. Toto zámecké nádvoří sousedilo se zahradou kapucínského konventu, který zde byl založen roku 1687. Zahrada kapucínů sestávala z ovocného sadu a zelinářské zahrady, pravidelně rozdělených a doplněných kašnami a cestami. Od zámeckého čestného dvora byla oddělena zdí. Středem zámeckého nádvoří směrem k sale terreně vedla alej, v jejímž středu stála kašna, na kterou navazovala příčná osa s dalšími kašnami vedoucí ke konírnám, podél kterých byla další stromořadí. Po stranách od saly terreny vedla napříč dvě stromořadí, která pohledově ohraničovala prostor nádvoří. Travnaté plochy mezi osami byly doplněny sochami.

Po roce 1812 došlo v souvislosti se zrušením kláštera k přebudování užitkových zahrad a ovocného sadu na park anglického typu s kaštanovou alejí směřující od saly terreny k severní bráně dnešního areálu. Okolo aleje byly ve volném prostoru louky vysazeny parkové dřeviny ve skupinách nebo jednotlivě. (Hendrych, 2011)

Roku 1859 byla postavena v jihovýchodní části zahrady pozdně empírová brána s bočními pilíři, ve kterých byly místnosti pro vrátné. Roku 1912 bylo stoupání silnice sníženo a mezi pilíře postavěno schodiště. Při severní zdi byl postaven empírový skleník, který byl zbořen roku 1921. (Kuča 2000)

V roce 1952 došlo k úpravám nádvoří zámku podle návrhu Břetislava Štorma. Z bývalých stromořadí byly ponechány před konírnami jen některé jednotlivé stromy a střední prostor směřující k sale terreně byl ponechán volný a byl rozčleněn dvěma hvězdicovými poli. S travnatými plochami s do kuželu stříhanými habry a olemovanými střiženými plůtky z buxusu. Tato kompozice vynikne zvláště při pohledu z vyšších poschodí zámku. (Hendrych 2011)

4.4. Terciální krajinná struktura

4.4.1. Přírodní zajímavosti

Vrch Káčov (352 m n. m.)

Leží 3 km severně od Mnichova Hradiště. Jedná se o vypreparovaný sopečný komín, ve kterém do kvádového pískovce pronikl čedič, přičemž došlo k natavení křemenných zrn a po ztuhnutí ke vzniku porcelanitu (místně se nazývá "kačovák"). Ten mohl být využíván člověkem jako nejstarší surovina pro výrobu nástrojů ve střední době kamenné.

Vrch Mužský (467 m n. m.)

Nachází se 5 km východně od Mnichova Hradiště. V jeho kuželovitém pahorku došlo k průniku čedičového vulkanitu = olivinického nefelinitu jednak s obsahem vyrostlic olivínu a jednak zřejmě s uzavřenými střednězrnnými pískovci jizerského souvrství. Pozvolným chladnutím nataveného pískovce vznikla zajímavá sloupcovitá odlučnost.

Řeka Jizera

Pramení na jihovýchodním svahu hory Smrk v Jizerských horách. Má délku 163,7 km a ústí u Lázní Toušeň do Labe. V okolí Mnichova Hradiště vznikla na jejím toku jako náhrada za meandry takzvaná bočná koryta. V místě pod Klášterem Hradiště byl úsek, kde řeka postupně vytvořila ve svém skalnatém břehu pseudokrasové výklenky, prohlášen za přírodní památku Skalní sruby Jizery.

Rybník Žabakor

Je přírodní rezervací a rozkládá se 5 km severovýchodně od Mnichova Hradiště. Patří mezi největší rybníky Českého ráje a jednu z jeho nejvýznamnějších ornitologických lokalit. Je zde hnízdiště, tahová zastávka a zimoviště mnoha druhů ptáků.

Zásadka

Nachází se 3 km severně od Mnichova Hradiště u obce Sychrov poblíž vrchu Káčov. Před rokem 1400 zde byla rodem Čúchů ze Zásady vystavěna tvrz, kterou ve druhé polovině 16. století Zikmund Vančura z Řehnic přebudoval na zámek. V roce 1604 zámek získal Václav Budovec z Budova a zřídil si zde své letní sídlo. Ve druhé polovině 17. století byla Zásadka připojena k mnichovohradištskému panství. V roce 1790 zámek vyhořel a dnes je zříceninou.

Chráněná krajinná oblast Český ráj

Byla vyhlášena 1. března 1955 jako první CHKO v ČR a v roce 2002 byla rozšířena na celkových 181,5 km². V roce 2005 byl Český ráj prohlášen Geoparkem UNESCO. Tato oblast patří k symbolům naší země a náleží k nejvíce navštěvovaným. Tvoří ji z velké části pískovcová skalní města a na mnoha místech se nacházejí vrchy vulkanického původu. Velké přírodní bohatství doplňují četné hrady, zámky a památky lidové architektury.

Obora Klokočka

Nachází se asi 5 km vzdušnou čarou západně od zámku v Mnichově Hradišti. V 11. století ji vlastnili Markvartice. Dále po roce 1478 Berkové z Dubé, poté Jan a Bernard z Vajdštejna. Od roku 1587 patřila Janu Labounskému z Labouně. Na začátku 17. století se o panství staral Václav Budovec z Budova. Po jeho smrti bylo panství konfiskováno a roku 1622 prodáno Albrechtu z Valdštejna.

Oboru původně tvořilo 5 samostatných částí navazujících na sebe.

V 17. století se u zdejšího pramene uzdravil člen z rodu Valdštejnů ze dny. Poté se zdejší prameny staly velmi navštěvovanými a byly zde založeny lázně. Nad pramenem Klokočka v údolí potoka Rokytky byla postavena kaple zasvěcená svatému Stápinovi, který chránil proti dně. V 18. století vznikl v oboře podle francouzského

vzoru lovecký pavilon, který byl středem osmi lesních průseků. Do dnešní doby se zachovaly pozůstatky starých alejí a ovocných sadů.

Obora Klokočka se nyní nachází mezi vesnicemi Nová Ves, Maníkovice, Bílá Hlína, Dolní Krupá a Rečkov. Nyní se zde chovají daňci a je zde naučná stezka.

Tabulka 3 Seznam nemovitých památek v obci Mnichovo Hradiště

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
Kostel sv. Jakuba Většího	22948/2-1673	3.5.1958
socha sv. Antonína Paduánského	42252/2-1694	3.5.1958
sousoší sv. Jana Nepomuckého s anděly, sv. Floriána a sv. Barbory	18083/2-1691	3.5.1958
sloup se sochou P. Marie	32222/2-1693	3.5.1958
zámek	29656/2-1676	3.5.1958
klášter býv. kapucínský	29166/2-1677	3.5.1958
vila tzv. Stará lékárna	33232/2-1683	3.5.1958
děkanství	37528/2-1687	3.5.1958

Tabulka 4 Seznam nemovitých památek v obci Hněvousice

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
zemědělský dvůr	21400/2- 3572	3.5.1958

Tabulka 5 Seznam nemovitých památek v obci Klášter Hradiště nad Jizerou

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
kostel Narození P. Marie	45622/2-1585	3.5.1958
socha sv. Jana Nepomuckého	19298/2-1587	3.5.1958
klášter	13978/2-1584	3.5.1958

Tabulka 6 Seznam nemovitých památek v obci Mohelnice nad Jizerou

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
kostel Nanebevzetí P. Marie	17058/2-1698	3.5.1958

Tabulka 7 Seznam nemovitých památek v obci Lhotice

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
zemědělský dvůr	30249/2-1619	3.5.1958

Tabulka 8 Seznam nemovitých památek v obci Sychrov

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
zámek Zásadka, zřícenina	25026/2-1699	3.5.1958
socha sv. Jana Nepomuckého	22236/2-1749	3.5.1958

Tabulka 9 Seznam nemovitých památek v obci Maníkovice

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
zámek - zámeček	42170/2-3599	3.5.1958

Tabulka 10 Seznam nemovitých památek - obora Klokočka

Památka	Číslo rejstříku ÚSKP:	Památkou od:
kaple sv. Štěpána (Stapina)	25656/2-1645	3.5.1958
zámek - lovecký zámeček	39189/2-1646	3.5.1958

Tabulka 11 Národní kulturní památky na území města Mnichovo Hradiště

Památka	Číslo rejstříku:	Památkou od:
Zámek Mnichovo Hradiště	244	2001
Městská památková zóna	2037	1990

4.5. Časové vrstvy

Müllerovo mapování z roku 1720 v měřítku 1 : 132 000 zachycuje tok řeky Jizery, Klášter Hradiště (Clostr), město Mnichovo Hradiště (Münchengratz), zdejší zámek a klášter (Pian scholar monaster), Káčov (Kaczow), Hněvousice (Nahusitz), Sychrov (Sichrow). Dále je zde znázorněna cesta z Bakova nad Jizerou přes Mnichovo Hradiště směrem na Turnov. Na této mapě nejsou ještě zachyceny žádné znaky komponované krajiny.

1. Vojenské mapování (josefské) z let 1764 až 1768 mapový list č. 42 a č. 43 zobrazuje podrobně jednotlivé budovy zámku a kláštera, obrysy charakteru uspořádání užitkové klášterní zahrady a zámeckého parku v Mnichově Hradišti (Münchengratz) a umístění jednotlivých budov v Klášteře Hradiště (Capiciner Clost.). Velmi výrazné jsou už linie alejí vedoucí od zámku Mnichova Hradiště k Sychrovské bažantnici (označené Fas. Gart) s myslivnou a středem jí protínající alej vedoucí ke dvoru Hněvousicím (Neusitz M. h.). U průsečíku alejí je umístěn kříž. Kromě již zmíněných Hněvousic, jsou vyznačeny ještě další dvory Pachoun (Bachon M. h.), Arnoštice (Arnoschtitz M. h.), Přestavky (Przestawlk M. h.), vrch Káčov (Gazow b.). Dále jsou vyznačeny cesty spojující jednotlivá sídla. U cesty směrem na hospodářský dvůr Pachoun je vyznačen kříž.

Indikační skica v měřítku 1: 2880, mapový list 4782-1 Mnichovo Hradiště z roku 1842 znázorňuje jednotlivé parcely, projeví se změny v dispozici zámeckého parku po zrušení kapucínského kláštera. Z užitkové zahrady se stal krajinářský park. Před zdí oddělující park od kostela Svatých Tří králů se nachází jezírko. Předprostor bývalého kapucínského kláštera je osazen skupinou stromů. V klášteře v prostoru rajského dvora je zřetelně vyobrazeno charakteristické pravidelné uspořádání rostlin. Je patrný rozdílný charakter uspořádání jednotlivých částí parku. V části čestného dvora jsou znatelné dva oválné záhony. V prostoru mezi čestným dvorem a sálou terrenou je umístěn kruhový bazén. U sally terreny se kříží aleje stromů. Na terase zámku je pravidelná kompozice patrně s vodními prvky.

Indikační skica v měřítku 1: 2880, mapový list 7679-1 Sychrov z roku 1842 zobrazuje jednotlivé aleje vedoucí od zámeckého parku k sychrovské bažantnici s myslivnou, ke dvoru Hněvousice a směrem na Podolí a z Hněvousic k sychrovské bažantnici. Chybí zobrazení kříže u průsečíku alejí ke Hněvousicím. Vyznačeny a popsány jsou remízky v polích. U dvoru Hněvousice jsou podrobněji rozlišeny hospodářské plochy.

Indikační skica v měřítku 1: 2880, mapový list 3131-1 Klášter Hradiště nad Jizerou z roku 1842. Charakter ploch zeleně je podrobněji vyznačen. Mezi kostelem Panny Marie je zelená plocha rozdělená pravidelně cestami na čtyři díly. Kolem kostela byl hřbitov. Ve zdi zámecké zahrady na její jižní straně je zobrazena již jen jedna věž. Cestu do Mnichova Hradiště lemují již jen jednostranná alej. Dále jsou vyznačeny aleje směřující od hospodářského dvora v Klášteře směrem na Jivinu a Bukovinu a hospodářský dvůr Pachoun.

Císařský otisk v měřítku 1: 2880, mapový list 4782-1 Mnichovo Hradiště z roku 1842, liší se v konkrétnějším zobrazení dřevin v oblasti zámecké zahrady. Alej vedoucí od čestného dvora vede přes sálu terenu až k jezírku u zdi s konventem a chybí druhá alej uspořádaná do kříže.

Před bývalým kapucínským klášterem je zobrazen kříž, který je zhruba na dnešním místě sochy svaté Anny.

2. vojenské mapování (Františkovo) v měřítku 1: 28 800, z let 1847 – 8, mapový list O_5_IV zobrazuje polohy jednotlivých budov a alejí podobně jako na indikačních skicích a císařských otiscích. U průsečíku alejí mezi zámekem v Mnichově Hradišti a sychrovskou bažantnicí je opět zobrazen kříž.

3. vojenské mapování (Františko – josefské) v měřítku 1: 75 000, z let 1877 – 1880 ukazuje osy cest jako na minulých mapách, ale jsou zde již patrné změny ve významu cest, vyznačené různou šířkou. Alej vedoucí od zámku k sychrovské bažantnici je již vedena jako vedlejší cesta – stromořadí, zatímco cesta, která ji kříží ve směru od dvora Hněvousice, je již vedena jako hlavní. V této mapě jsou již vyznačeny výškové kóty, např. vrch Káčov 350, Mnichovo Hradiště 244, Klášter 250. Jsou zde již

popisky průmyslových a jiných objektů, např. papírna (Papier Fb.), vodárna (Wasserleitung) v oblasti mezi Klášteřem a dvorem Pachounem.

Historický letecký snímek z roku 1953 ukazuje zámecký park v Mnichově Hradišti již po úpravě podle návrhu Břetislava Štorma. Alej k sále terreně chybí a podél středové osy jsou hvězdicovitě členěné travnaté plochy. V prostoru terasy je patrná změna v uspořádání záhonů. Je patrná odlišná úprava kolem sochy Václava Budovce z Budova. Jihovýchodně od Arnoštic vzniká letiště.

Ortofoto

Zámecký park v Mnichově Hradišti stále vychází z návrhu Břetislava Štorma, jen některé dílčí části jsou změněny. Úprava kolem sochy Václava Budovce z Budova zanikla, nyní je tam travnatá plocha. Na terase zámku působí neudržované, jsou zde tři keře a jsou patrné betonové obruby jako relikty z dřívější kompozice. Na spodní terase se nachází neudržovaný bazén. V celém parku dochází k postupnému úbytku stromů stářím.

V severovýchodní části zahrady směrem od bývalých konventních budov vznikla zahrádkářská kolonie. Za zdí zahrádkářské kolonie vzniklo parkoviště pro návštěvníky zámku. Kolem aleje vedoucí od zámku k Hněvousicím je rozsáhlá výstavba rodinných domů. Aleje směrem k vrchu Káčov jsou ze starých ovocných stromů, v některých místech jsou již neúplné, ale částečně jsou již doplněny novými ovocnými stromky. Na jižním svahu Káčova vznikla fotofoltaická elektrárna.

V oblasti Klášteřa Hradiště nad Jizerou je na sever od hospodářského dvora patrná rozsáhlá výstavba rodinných domů. V samotných prostorech Klášteřa, pivovaru ani hospodářského dvora nevznikla výrazná změna a celkové rozložení cest a polí je ve všech popisovaných oblastech v podstatě totožné s historickým snímkem z roku 1953.

4.6. Rozbor kompozice krajiny Mnichovohradištska

Podle doc. Jiřího Kupky, který zařadil Mnichovohradištsko do své knihy *Krajiny kulturní a historické*, disponuje toto území charakteristickými znaky komponované krajiny. Kupka uvádí: „*Menší segment komponované krajiny leží severně od Mnichova Hradiště. Geometrická osnova alejí propojuje zámek a zámecký park s*

bažantnici (Sychrovská bažantnice), myslivnou a panskými dvory na levém břehu Jizery (Arnoštice, Hněvousice) a vizuálně i s dvory na pravém břehu (Pachoun, Klášter Hradiště). Hlavní osa pak váže zámek a zámecký park s dominantním vrchem Káčov“ ... „K panství patřila i obora Klokočka u Bakova nad Jizerou založená v roce 1689 na barokním obrazci průseků, s kaplí nad pramenem a s lovčím zámečkem, později s lázněmi.“ (Kupka 2010)

Jako první ze zdejších sídel vznikl ve 12. století cisterciácký klášter, pod jehož správu okolo roku 1400 podle nalezeného opisu urbáře patřilo 112 vesnic a dvorů mezi nimi také Podol (Podolí), Hněvušice (Hněvousice), Klášter – ves, Grandium Radešice, Grandium Pachouň. (Juřena 2014) Z uvedeného výčtu vyplývá, že již tehdy existoval hospodářský dvůr (grangium) Pachoun a již zaniklý dvůr Radešice, který stál zřejmě severovýchodně od Kláštera Hradiště a byl propojen cestami, jak se samotným klášterem, tak s dvorem Pachounem. Prvním kompozičním bodem tedy byl bezesporu hospodářský dvůr Pachoun, tehdy se vztahem ke dvoru Radešice, potažmo k samotnému cisterciáckému klášteru.

Okolo roku 1400 byl zřejmě na ostrohu nad soutokem říčky Nedbalky s Jizerou postaven kostel Nanebevzetí Panny Marie, patřící ke vsi Rybitví a ten mohl plnit vizuální vztah s klášterem a výše zmíněnými dvory.

Na konci 15. století se Šimák zmiňuje o tvrzi, později zámku Zásadce. V roce 1604 ji získal Václav Budovec z Budova.

V 16. století vzniká nedaleko od bývalého dvora Radešice dvůr ve vsi Klášter Hradiště. V letech 1602 až 1606 byl postaven v nedalekém Mnichově Hradišti Václavem Budovcem z Budova renesanční zámek, který v letech 1695 až 1703 rozšířen a přestavěn do barokní podoby Arnoštem Josefem a Františkem Josefem z Valdštejna. V té době vznikají další dvory Hněvousice, Arnoštice a Podolí. (Kuča 2000) Zámek Mnichovo Hradiště a dvory Hněvousice a Arnoštice tvoří další prvky v krajinné kompozici.

Z roku 1713 se dochoval zápis o aleji ovocných stromů vedoucí od Orlí brány v zámeckém parku Mnichovo Hradiště, směřující k Hněvousicím a poté ke Káčovu. (Průšková 2004)

Na mapě prvního vojenského mapování (1764 – 1768) jsou patrné linie alejí vedoucí od zámku Mnichova Hradiště k Sychrovské bažantnici s myslivnou a středem jí protínající alej vedoucí ke dvoru Hněvousicím. U průsečíku alejí je umístěn kříž. Od dvora Pachoun směrem k bývalému mlýnu pod Hněvousicemi vedly mosty přes Jizeru

směrem ke vsi Rybitví. A zpět z Rybitví cesta směřovala ke dvoru Hněvousice. (Průšková 2006)

Velmi dobře jsou kompoziční osy a prvky zachyceny na obraze od G. Hizlera patrně z roku 1789. Jsou zde vidět aleje stromů vedoucí na severovýchod od zámeckého areálu zámku Mnichova Hradiště ke Káčovu, křížící se s alejí na Hněvousice a alej od Orlí brány k Hněvousicím a odtud směrem ke Káčovu. V pozadí je patrna ohrada od sychrovské bažantnice. Je také vidět směr cesty na Arnoštice a Podolí. V popředí je zobrazeno sousoší sv. Jana Nepomuckého, sv. Barbory, sv. Floriána a dvou andělů.

Na indikační skice z roku 1842 jsou již patrný aleje (dle mínění historiků v otevřené krajině většinou ovocné) jednak spojující zámek s Káčovem a jednak směřující od zámku k Podolí a další vedoucí od hospodářského dvora Hněvousice směrem ke Káčovu a směrem na Hoškovice. Na skice zachycující klášter jsou též cesty od kláštera směrem na dvůr Pachoun označeny jako aleje. Tato kompozice v tomto rozsahu přetrvává dodnes a staré dožívající stromy v alejích jsou postupně nahrazovány mladými ovocnými stromky, kromě aleje od zámku Mnichovo Hradiště na Hněvousice, kde jsou vysázeny červené jírovce (*Aesculus carnea*).

V druhém vojenském mapování vidíme v průsečíku alejí mezi zámkem v Mnichově Hradišti a sychrovskou bažantnicí je opět zobrazen kříž, ostatní zobrazení se od předchozího mapování nezměnilo.

Na mapě třetího vojenského mapování (1877 – 1880) v měřítku 1: 75 000 jsou cesty a silnice rozlišeny podle důležitosti různou šířkou, což už odpovídá dnešnímu stavu. Podél cest jsou zaznačeny aleje stromů.

V dnešní době Sychrovská bažantnice již neplní svoji funkci a myslivna je již rozpadlá. Cesta, která vedla k bažantnici, se využívá jako spojovací trasa mezi komplexem zámku a bývalého kapucínského kláštera v Mnichově Hradišti a vrcholem Káčova, který je geologickou zajímavostí a vyhlídkovým bodem. Prochází zde zeleně značená turistická cesta, cyklotrasa projektu Greenway Jizera a mezinárodní Svatojakubská cesta, vedoucí do Santiaga de Compostelly. Lidmi z Mnichova Hradiště je pro svoji polohu v klidné okrajové části města využívána k procházkám, venčení psů a ke sportovnímu a volnočasovým aktivitám. Respondenti dotazníku uvedli jako nedostatek absenci laviček a odpadkových košů. Podél cesty od bývalého kapucínského kláštera k vrchu Káčov, k obci Podolí, k bývalému dvoru Arnoštice a příčně směrem ke dvoru Hněvousice a odsud k vrchu Káčov vedou neúplné, místy zcela přerušené ovocné aleje, převážně sestávající z jabloní. V malé míře se zde vyskytují hrušně a třešně. Ve

směru od kapucínského kláštera v Mnichově Hradišti k vrchu Káčov bylo započato s výsadbou nových jabloní. Od dvoru Hněvousice k vrchu Káčov je provedena dosadba nových hrušní a jeřábů. Historicky doložený charakter ovocných alejí (Průšková 2004) je porušen výsadbou červených jírovců (*Aesculus carnea*) ve směru od Orlí brány ze zámeckého parku v Mnichově Hradišti ke dvoru Hněvousice.

Bývalý renesanční zámek Zásadka je od požáru v roce 1790 zříceninou. Kapucínský konvent slouží jako zázemí občanského sdružení Fokus Mladá Boleslav a nabízí ubytování pro veřejnost. Budovy kostela svatých Tří králů slouží jako lapidárium barokních soch z okolní krajiny.

Názor historiků na zdejší komponovanou krajinu se různí. Někteří se domnívají, že trasy alejí mohly vzniknout ve směru takzvaných traťových plužin, které ve středověku vymezovaly pozemky a pole, jež se s rozvojem pluhů (oradel) prodlužovaly. Až druhotně vznikaly aleje jako ochrana proti vybočení z trasy a směru obdělávání pole. (Sosnovec, 2015)

5. SOUČASNÝ STAV VYBRANÉHO ÚZEMÍ

5.1. Hodnoty vybraného území

V mém sledovaném území jsem se zaměřila především na duchovní a kulturně historické hodnoty.

K nejstarším kulturně historickým hodnotám patří fragmenty pravěkého osídlení v okolí vrchu Mužský - na Klamorně a Hradech.

Duchovní hodnoty představuje množství sakrálních památek s různým stupněm zachovalosti.

Z období 13. století se do dnešní doby zachoval portál a krypta z konventního chrámu v Klášteře Hradiště.

Z počátku 15. století pocházejí zbytky základů kostela Nanebevzetí Panny Marie, které se nacházejí v zámecké zdi mnichovohradištského zámku. Do téhož století je datován skalní hrádek Drábské světničky, ze kterého se dochovaly vytesané místnosti ve skalách pod vrchem Mužský.

V závěru 17. století vznikl kapucínský klášter s kostelem Tří králů. Z téže doby pochází také sloup se soškou svatého Václava, který stával na křižovatce ulic Sokolovská a Turnovská. Originál je nyní umístěn v lapidáriu kapucínského kláštera. Bude zhotovena kopie, která má být postavena přibližně na stejné místo, proto ho prozatím ho uvádím jako zaniklou hodnotu.

Nejvíce památek se zachovalo z období baroka. Z počátku 18. století pochází dnešní podoba mnichovohradištského zámku, socha sv. Antonína Paduánského naproti kapucínskému klášteru, obelisk Panny Marie, stojící na Masarykově náměstí, dále socha a kaple svaté Anny u kostela Tří králů. V tomto období vznikla také salla terrena v zámeckém parku. V první polovině 18. století byl postaven nynější kostel sv. Jakuba Většího poblíž náměstí v Mnichově Hradišti a sousoší svatého Jana Nepomuckého, sv. Barbory a sv. Floriána a andělů, které se nachází pod zámeckým areálem. Z období baroka pocházejí také dnešní hospodářské budovy dvorů Pachoun, Hněvousice a Arnoštice a podoby ovocných alejí spojující jednotlivá sídla. Z čehož dvůr Pachoun a Arnoštice uvádím v hodnotách zaniklých z důvodu jejich velmi špatného stavu a rovněž tak myslivnu v Sychrovské bažantnici.

Z konce 18. století pochází zřícenina renesančního zámku Zásadka.

Na rok 1866 upomíná pomník padlým vojákům na městském hřbitově v Mnichově Hradišti, vojenské hroby na severním okraji obce Klášter Hradiště a mohyla na vrchu Mužský. Na konci 19. století vznikla dnešní novorenesanční podoba mnichovohradištské radnice na Masarykově náměstí. Mezi zaniklé hodnoty lze počítat plechovou sochu svatého Jana Nepomuckého, původně stojící na mostě přes Jizeru směrem na Klášter Hradiště nad Jizerou (dnes umístěna v muzeu v Mnichově Hradišti). V roce 1915 byl odhalen pomník Mistru Janu Husovi v Husově ulici. Po první světové válce byl zbudován bronzový pomník obětem bojů za svobodu, který je umístěn v městském parku a v roce 1938 zhotovil Karel Lidický sochu Václava Budovce z Budova, jež stojí v zámeckém parku v Mnichově Hradišti. V 50. letech 20. století se nenávratně ztratila socha svatého Vojtěcha pocházející z období roku 1800, která stávala v místech dnešního parkoviště u nákupního střediska Penny.

Do zaniklých hodnot je třeba přičíst židovský hřbitov v Lesní ulici, který byl zlikvidován roku 1982.

Od roku 1990 je město Mnichovo Hradiště městskou památkovou zónou. Přes Mnichovo Hradiště a Klášter Hradiště prochází jedna z větví Svatojakubské poutní cesty, směřující do Santiaga de Compostely.

Hodnoty přírodní

K celkovému výčtu hodnot duchovních a kulturně historických je třeba přiřadit ještě hodnoty přírodní, na které jsem sice v mé práci nekladla hlavní důraz, ale bez nichž si nelze toto sledované území představit.

Oblast rybníka Žabakor a skalního města v okolí vrchu Mužský náleží do chráněné krajinné oblasti Český ráj. Vrchy Káčov a Mužský a Skalní sruby Jizery jsou přírodními památkami.

K přírodním hodnotám patří i památné stromy, které na mém sledovaném území zastupují líska turecká (*Corylus colurna*) v zahradě bývalého kláštera v Klášteře Hradiště nad Jizerou. Dále dub letní (*Quercus robur*), nacházející se poblíž mostu přes řeku Jizeru a dub letní (*Querceu robur*) a lípa srdčitá (*Tilia cordata*) nedaleko od hněvousické elektrárny.

Pro přiblížení těchto hodnot člověku byla vytvořena síť značených turistických cest a cyklotras. Napojením na transevropské cyklotrasy vznikl projekt Greenway Jizera, který umožňuje poznání přírody podél řeky Jizery.

5.2. Problémy vybraného území

Problémy jsou rozděleny do čtyř skupin, a to vizuální problémy, kulturně – historické, ekologické a poslední hygienické a hlukové závady související s dopravou.

Mezi vizuální problémy patří vedení vysokého napětí procházející svahem přes Jivinu a Mnichovo Hradiště směrem na Ptýrov. Pohled směřovaný na obec Jivinu upoutá především vysoké silo. Na různých místech v Mnichově Hradišti vizuálně ruší celkovou siluetu města vyčnívající panelové domy a komín bývalé továrny LIAZ. Nevzhledně vypadají také objekty hal zemědělského zásobování navazující na bývalý hospodářský dvůr v Arnošticích a rušivý dojem zanechávají také hangáry blízkého letiště. Z jihozápadního směru částečně narušují v období vegetačního klidu pohled na vrch Káčov panely fotovoltaické elektrárny.

Mezi kulturně - historické problémy je možno počítat na několika místech výraznou neúplnost alejí, spojujících jednotlivé krajinné prvky. A dále do této skupiny patří málo udržované až rozpadající se dvory Pachoun a Arnoštice a zbytky zdí z myslivny v Sychrovské bažantnici. Dvory v Hněvousicích a v Klášteře Hradiště nad Jizerou jsou jen částečně využívány k původním účelům a nejsou ještě zcela zrekonstruovány.

Do ekologických problémů patří skládka na severovýchodním okraji Klášteřa Hradiště nad Jizerou.

Mezi hygienické a hlukové závady patří rychlostní silnice R 10, která protíná od severovýchodu k jihu mé území a souběžně s ní vedoucí železniční trať. Dále sem patří letiště, s naznačenou příletovou a odletovou zónou, které svým hlukem ohrožuje okolní obce.

Do těchto problémů lze počítat také plánovaný záměr výstavby severního obchvatu města, vycházejícího od Hněvousic až k rychlostní silnici R 10, který by měl procházet v těsné blízkosti nových rodinných domů. Sice pomůže z části odbourat provoz středem města, ale naruší klidnou oblast severního okraje města Mnichova Hradiště. Tento záměr bude mít dopad i na hodnoty kulturně historické, protože bude procházet středem komponovaného území a vyžádá si vykácení jedné strany ovocné aleje.

5.3. Limity v užším území vymezeném krajinou kompozicí

Ochranná pásma a opatření pro tyto limity upravují zákony č. 114/1992 Sb., č. 222/94 Sb., č. 254/2001 Sb., č. 100/2001 Sb., č. 49/1997 Sb., č. 20/1987 Sb.

V mém území se nachází aktivní záplavová zóna řeky Jizery, kde při povodni protéká podstatná část celkového průtoku a je přímo ohroženo zdraví, život a majetek obyvatel. Nesmí se zde provádět stavby s výjimkou vodních děl a nepostradatelných pro dopravní a technickou infrastrukturu. A dále se zde zakazuje těžba a stavba překážek zabraňujících průtoku vody a sezónní ubytovací zařízení. V mapě je dále vyznačeno ještě území Q100 zaplavované při stoleté vodě a Q 20 zaplavované při dvacetileté vodě.

Dalším limitem je ochranné pásmo hřbitova, které tvoří 100 metrů široký pás kolem hranice hřbitova.

Směrem od obce Jivina prochází trasa vrchního vedení vysokého napětí o síle 400kV. Ochranné pásmo je 25 m od krajního vodiče.

V místní části Mnichova Hradiště v Hoškovicích se nachází veřejné mezinárodní Letiště Mnichovo Hradiště (LKMH) s ochranným pásmem limitujícím výškové stavby a ochranným pásmem staveb.

U Podolí se nachází dva částečně uklidněné sesuvy půd a jeden uklidněný sesuv. Na severovýchod od Kláštera Hradiště nad Jizerou se nachází skládka tuhých komunálních odpadů. Ve funkci kolektoru jsou zde turonské pískovce, převládající je výrazná puklinová propustnost. Mocnost zvodněného kolektoru nebyla ověřena. Hodnota transmisivity je $9.15 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$, velikost koeficientu filtrace k_f byla vzhledem k předpokládané mocnosti kolektoru charakterizována hodnotou téhož řádu až $2 \cdot 10^{-5} \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$. Celý prostor skládky byl v roce 2007 utěsněn proti pronikání průsakové vody v souladu s legislativními předpisy.

Přírodní památky Káčov a Skalní sruby Jizery jsou vymezeny svojí hranicí.

V mém území se nachází čtyři památné stromy, jejichž ochranné pásmo má kruhový tvar s poloměrem, který činí desetinásobek průměru kmene změřeného 130 cm nad zemí. Platí zde zákaz úprav terénu, použití chemických prostředků a jiné poškozující činnosti.

V mém zkoumaném území se dále nachází území s archeologickými nálezy, jedná se o zámek a park Mnichovo Hradiště a intravilán města, dvory Hněvousice, Pachoun a Arnoštice, Podolí intravilán obce, Klášter Hradiště nad Jizerou s intravilánem města a s klášterem.

Městská památková zóna Mnichovo Hradiště nemá ochranné pásmo, je vymezena pouze svojí hranicí.

Na mém území se podle podkladů územního plánování nachází čtyři lokální biocentra a nadregionální biokoridor řeky Jizery.

6. NÁVRHOVÁ ČÁST

6.1. Hodnocení významu prvků kompozice

Dle Kupky (Krajiny kulturní a historické) se v okolí Mnichova Hradiště vyskytuje menší komponovaná krajina. Tuto kompozici jsem rozdělila na hlavní body, které zde představuje zámek Mnichovo Hradiště, myslivna v sychrovské bažantnici a hospodářský dvůr Hněvousice. Mezi těmito body probíhají hlavní přímé kompoziční vazby. Zámecký areál s parkem a kapucínským klášterem a sychrovská bažantnice zde představují hlavní kompoziční plochy.

Mimoto zde existují vedlejší kompoziční body, kterými jsou kostel svatého Jakuba Většího v Mnichově Hradišti, vrch Káčov, areál bývalého cisterciáckého kláštera v Klášteře Hradiště nad Jizerou, (který představuje též vedlejší kompoziční plochu), dále jednotlivé hospodářské dvory Klášter Hradiště nad Jizerou (též vedlejší kompoziční plocha), Pachoun, Arnoštice, ves Podolí a zřícenina zámku Zásadka. Mezi těmito body existují vedlejší kompoziční vazby a dále vizuální vazby, které představují důležitý kompoziční prvek. Vztahy a vazby mezi těmito body a plochami mají své kořeny v historických souvislostech.

Zámek jako hlavní kompoziční bod je viditelný z většiny ostatních kompozičních bodů. Zřícenina zámku Zásadka, která má historický vztah k zámku Mnichovo Hradiště, neboť sloužila jako letní sídlo Václavu Budovcovi z Budova, který sídlil na Mnichovohradištském zámku a po cestách, vedoucích ze zámku Mnichovo Hradiště přes Hněvousice a východně okolo vrchu Káčov na Zásadku jezdil. Z Hněvousic vedla ještě spojovací cesta k myslivně v sychrovské bažantnici.

6.2. Hodnocení zachovalosti prvků kompozice

Jednotlivé prvky kompozice lze rozdělit na existující kvalitní, což jsou zámek Mnichovo Hradiště, kostel svatého Jakuba Většího a vrch Káčov. Tyto prvky jsou navzájem propojeny existujícími kvalitními vizuálními vztahy.

Dále zde jsou prvky, existující ve špatném kvalitativním stavu, procházející obnovou, což představují hospodářské dvory Klášter Hradiště nad Jizerou (což je zároveň i kompoziční plocha), Hněvousice, Arnoštice, ves Podolí, areál bývalého cisterciáckého kláštera v Klášteře nad Jizerou. Zámek v Mnichově Hradišti a Klášter

Hradiště nad Jizerou propojují kvalitní vizuální vztahy a stejně tak zámek Mnichovo Hradiště se silnicí, vedoucí od Kláštera Hradiště nad Jizerou směrem na Jivinu.

Mezi prvky, neprocházející obnovou patří sychrovská bažantnice. Omezený výhled je mezi zámkem v Mnichově Hradišti a cestou pod dvorem Pachounem a dvorem ve Hněvousicích a vrchem Káčov.

Další prvky jsou těžce obnovitelná torza, což představuje dvůr Pachoun, myslivna v sychrovské bažantnici a zřícenina zámku Zásadka. Mezi dvory Pachoun a Hněvousice je výhled zaniklý. Těžce obnovitelné jsou také kompoziční vztahy - cesta mezi zříceninou zámku Zásadka a sychrovskou bažantnicí a cesta od dvora Arnoštice k letišti.

Dalšími prvky v kompozici jsou neexistující neobnovitelný bývalý konventní chrám Panny Marie v Klášteře nad Jizerou a část klášterní zahrady kapucínského kláštera (dnes zahrádkářská kolonie). K neexistujícím cestám patří část cesty od Hněvousic k sychrovské bažantnici a část zrušené cesty u letiště Mnichovo Hradiště.

Kompoziční vazby jsou mezi zámkem Mnichovo Hradiště a Klášteřem Hradiště nad Jizerou, mezi dvorem v Klášteře Hradiště a silnicí jdoucí na Jivinu, mezi areálem kapucínského kláštera a vsí Podolí, mezi Hněvousicemi a příčně na východní stranu směrem k letišti a mezi Káčovem a Zásadkou.

6.3. Návrh obnovy širšího území

Pro řešení vizuálního problému sila v Jivíně navrhuji výsadbu topolové aleje ve vzdálenosti, která umožní zaclonit silo při pohledech z míst mezi Káčovem a Mnichovým Hradištěm.

Narušenou siluetu města Mnichova Hradiště, kterou tvoří zámek, kapucínský klášter, kostel svatého Jakuba, radnice, panelové domy a komín bývalé továrny LIAZ. Lze ji řešit poněkud utopistickým způsobem a to snížením výšky panelových domů nebo úpravou tvaru střech, což by v praxi znamenalo vystěhování velkého počtu obyvatel a proto jako schůdnější řešení připadá v úvahu výsadba topolů do vhodných míst, aby alespoň zčásti zaclonily pohled ze směru od Podolí a Arnoštic. Komín bývalé továrny LIAZ se k původnímu účelu již nepoužívá a slouží jen jako nosič antén pro telefonní operátory, proto by se dalo uvažovat o jeho zbourání.

Nevzhledně vypadající haly zemědělského zásobování v Arnošticích a rušivě vypadající hangáry letiště Mnichovo Hradiště by pomohly pohledově zakrýt

znovuobnovené ovocné aleje, směřující od areálu kapucínského kláštera v Mnichově Hradišti k obci Podolí a Arnoštice. Návrh samozřejmě počítá se znovuobnovením všech ovocných alejí v celé kompozici, včetně jírovcové aleje, směřující od Orlí brány Mnichovohradištského zámku ke dvoru Hněvousic a s umístěním laviček a odpadkových košů.

Dvůr Pachoun a myslivna v sychrovské bažantnici, nacházející se ve velmi špatném stavu, by si určitě zasloužily obnovu pro svoji pěknou polohu. Dvůr Arnoštice začíná již procházet částečnou obnovou. Dvory Hněvousice a Klášter Hradiště nad Jizerou jsou částečně využívány a ještě je třeba dokončit rekonstrukci některých jejich částí.

V údolí řeky Jizery pod dvorem Pachounem se pod ohybem cyklostezky, vedoucí směrem na Mohelnici nad Jizerou, naskýtá krásný výhled na zámek Mnichovo Hradiště, rámovaný okolními stromy, které ho však již začínají zčásti zakrývat. Proto navrhuji prokácet průhled tímto směrem a obnovit tak nádherný a nečekaný výhled na mnichovohradištský zámek.

U skládky v Klášteře Hradiště nad Jizerou je třeba dodržovat zákonem stanovené bezpečnostní předpisy pro její provoz.

6.4. Studie řešení okolí bývalého kapucínského kláštera

Vyhodnocení současného stavu

Vybrané území navazuje na budovy bývalého kapucínského kláštera v Mnichově Hradišti tvořené kostelem svatých Tří králů a kaplí svaté Anny a Brechlerovým domem. Ze západní strany prostor obklopuje zeď zámeckého parku, jižní hranici tvoří ulice V Lípách a na severovýchodní straně zasahuje část zdi, ohraničující nynější zahrádkářskou kolonii. Před kostelem svatých Tří králů je vysazena alej lip malého vzrůstu s nízko nasazenou korunou, v jejímž středu je socha svaté Anny. Podél ulice V Lípách vede nízký živý plůtek ze *Spiraea arguta*, který je dvakrát přerušen v místě vjezdu ke konventním budovám a Brechlerovu domu. Nyní jsou konventních budovy využívány sdružením pro duševně nemocné Fokus a částečně pro ubytování veřejnosti. Vedle živého plůtku vede chodník s pískovým povrchem. Prostor před kostelem a kaplí je ohraničen nízkou zídkou přerušenou v místech před vstupy. Po pravé straně čela kaple svaté Anny stojí mohutná *Tilia cordata*. Na pravé straně vjezdu k Brechlerovu

domu roste proschlý *Sorbus aucuparia*. Většinu řešené plochy pokrývá trávník, který je narušen pojezdem motorových vozidel k místu příjezdu k Brechlerovu domu a k zahrádkářské kolonii. Podél nevzhledné zámecké zdi je vysazena souvislá řada keřů převážně z *Philadelphus coronarius*. Malou část tvoří také *Symphoricarpos albus* a nálety *Sambucus nigra* končící u zídky před kostelem a kaplí.

Přes ulici V Lípách kolem kaple svaté Anny ve směru ke vjezdu ke klášterním budovám vedou sloupy s elektrickým vedením.

Řešeným prostorem procházejí turisté směřující od parkoviště k zámku a také do lapidária, které je umístěno v kostele svatých Tří králů a v kapli svaté Anny. Tyto budovy patří do jednoho z prohlídkových okruhů mnichovohradištského zámku. Parkoviště je umístěno v prostoru navazujícím na zeď zahrádkářské kolonie v ulici V Lípách.

Celý prostor je nejvíce užíván při poutích na svátek svaté Anny a svatých Tří králů, kdy se zde konají slavnostní průvody od kostela svatého Jakuba v Mnichově Hradišti a jsou zde umístěny prodejní stánky.

Ulicí Lípách prochází zeleně značená turistická cesta a cyklotrasa projektu Greenway Jizera.

Při diskuzi s obyvateli různých věkových skupin z Mnichova Hradiště a z dotazníků, které jsem vytvořila, jsem se dozvěděla informace, z kterých vyvozují následující:

Prostor slouží k procházkám, plocha je využívána místními skauty ke hrám a prochází se jím ke kapli a kostelu s lapidáriem a k parkovišti. Negativně v tomto prostoru působí občasná přítomnost jedinců popíjejících alkohol nebo posilněných drogami a posedávající na zídce kláštera. Během léta je zde nedostatek stinných míst a zcela chybějí lavičky, což návštěvníci nedaleké hospody U Františky řeší tím, že posedávají (s pivem) na podstavci sochy svaté Anny a na zídce před kostelem a kaplí. V prostoru chybí odpadkové koše a koše na psí exkrementy, takže se okolo zámecké zdi vyskytují odpadky a v celém prostoru se objevují psí exkrementy.

Z historických map a vyobrazení je patrné, že prostor byl v minulosti bohatě osázen vzrostlými stromy.

Tento prostor spravuje Národní památkový ústav Praha a proto veškeré zásahy je třeba s touto institucí předem konzultovat.

6.5. Popis návrhu obnovy vybraného veřejného prostoru

Pro návrh jsem vycházela z vyhodnocení současného stavu, vyplněných dotazníků a charakteru místa s důrazem na zachování důstojnosti předprostoru kapucínského kláštera.

V prostoru podél sochy svaté Anny jsem navrhla cestu z mechanicky zpevněného kameniva se šesti lavičkami a dvěma odpadkovými koši a alej *Tilia cordata*, dorůstající do plné velikosti, která zajistí potřebný stín. Cestu jsem prodloužila až ke vchodu do kostela svatých Tří králů. Lavičky jsou navrženy masivní dubové, stejně tak i odpadkové koše, které mají vnitřní vyjímatelnou nádobu z pozinkovaného plechu. Nově je navržena cesta z pískovcových šlapáků, odbočující z prostoru před vchodem do kostela svatých Tří králů podél kaple svaté Anny, která je přerušena příjezdovou cestou k Brechlerovu domu a napojí se na chodník z mechanicky zpevněného kameniva, vedoucí okolo zahrádkářské kolonie směrem k parkovišti.

Keře podél zdi zámeckého parku odstraňuji, tudíž navrhuji omítnutí zdi. V této zdi také navrhuji na základě obrazu od G. Hízlera patrně z roku 1789, obnovit průchod se železnou mřížovanou brankou ze zámeckého parku do prostoru před klášterní zídou. Od tohoto průchodu navrhuji šlapákovou cestu z pískovce, která se napojuje na cestu z mechanicky zpevněného kameniva, vedoucí středem lipové aleje. *Tilia cordata* po pravé straně čela kaple svaté Anny zůstane zachována.

Kácím *Sorbus aucuparia* u příjezdové cesty k Brechlerovu domu pro jeho špatný stav. Pojezdům aut v trávníku je zabráněno vysazením živého plotu ze *Spiraea arguta*, který jsem navrhla rozšířit po celé délce až k zídce, vedoucí okolo zahrádkářské kolonie. Povrch příjezdové cesty k Bechlerovu domu bude tvořen z důvodu malé vytiženosti mechanicky zpevněným kamenivem. Ze směru příjezdu od ulice V Lípách bude zachována v povodním místě až ke vjezdu do areálu bývalého kláštera a odsud bude prodloužena okolo Brechlerova domu směrem ke vjezdu do zahrádkářské kolonie. V prostoru mezi nově prodlouženou cestou a ulicí V Lípách navrhuji šlapákovou cestu podél zdi zahrádkářské kolonie. Poblíž této cesty bude vysazena *Tilia cordata*, dorůstající do plné velikosti. Kabel elektrického vedení navrhuji uložit do země. V celém tomto řešení prostoru navrhuji zákaz volného pobíhání psů z důvodu znečištění trávníku exkrementy. Z důvodu zabránění pohybu jedinců posilněných alkoholem a drogami navrhuji zřízení kamerového systému.

7. Diskuze

Co je to komponovaná krajina a kde se vůbec vzala? Je to záměrné spojování jednotlivých prvků do společně vytvořeného prostoru nebo jsou tyto cesty nebo aleje pozůstatkem plužiny, která ve středověku sloužila k obdělávání půdy? A co vůbec vzniklo dříve? Mezi těmito zdánlivými protiklady však lze najít překvapivě soulad. V jednotlivých historických vrstvách lze nalézt místo pro oba termíny. Zkrátka někdo se ve středověku ohraničil svoje pole (plužinu) cestou nebo alejí, aby zde nedocházelo k jejímu poškozování a v pozdější době se tyto prvky spojily do kompozice.

8. Závěr

Cílem mé práce bylo kromě vytvoření literární rešerše na téma kláštery, řeholní řády a jejich vliv na kolonizaci krajiny, provést krajinářskou analýzu vybraného modelového území a na jejím základě definovat problémy a hodnoty pro návrh na jejich řešení a zachování hodnot krajiny Mnichovohradištska. Analýza byla zaměřena hlavně na znaky zdejší případně komponované krajiny. Byly shrnuty hodnoty a problémy vybraného území hlavně v souvislosti s jeho duchovním a kulturně-historickým rozměrem.

Při studiu podkladů k této bakalářské práci bylo zjištěno, že zdejší území má bohatou kulturně-historickou a duchovní hodnotu, což dokládá značné množství sakrálních a profánních památek.

Porovnáváním historických souvislostí byla nastolena zajímavá myšlenka, že zdejší "komponovaná krajina" nebyla asi prvotně vytvořena s tímto záměrem, ale že její základy původně představovaly způsob tehdejšího obdělávání polí a kompozice byla na těchto základech vytvořena až druhotně.

Přesto lze však v této krajině najít mnoho vizuálních vazeb mezi jednotlivými dominantami, které v období baroka získaly nový rozměr a posloužily k vytvoření malebné harmonické krajiny. Výrazně jsou zde také zastoupeny přírodní památky a zajímavosti, které vždy činily tento kraj přitažlivým a krásným.

Byla zhodnocena zachovalost jednotlivých krajinných prvků a vazeb a byla navržena některá řešení k jejich obnově, především formou drobných vegetačních úprav v jejich okolí.

Byla provedena studie návrhu obnovy veřejného prostoru mezi zámeckým parkem v Mnichově Hradišti a areálem kapucínského kláštera a Brechlerovým domem. Studie byla provedena s důrazem na zachování důstojnosti tohoto místa a na jeho využití k odpočinku.

9. ABSTRAKT

Autor: Lucie Peroutková

Název: Krajinářská analýza Mnichovohradišťska a návrh obnovy

Tato práce se zabývá krajinářskou analýzou Mnichovohradišťska. Je zaměřena na vysvětlení historických souvislostí působení klášterů s formováním krajiny, definuje hlavní časové vrstvy a jejich projevy v krajině. Jsou zde popsány znaky komponované krajiny Mnichovohradišťska. Na vybraném území je provedena analýza hodnot a problémů se zaměřením na duchovní a kulturně-historický rozměr. Podle rozboru definovaných problémů a hodnot je vypracováno doporučení obnovy komponované krajiny Mnichovohradišťska a návrh vybraného veřejného prostoru před kostelem svatých Tří králů a kaplí svaté Anny formou studie. V literární rešerši jsou vysvětleny pojmy, týkající se vzniku a vývoje hradišť a klášterů, křesťanského mnišství, způsobu života a pojmy klášterní kolonizace a komponovaná krajina.

Klíčová slova: Mnichovohradišťsko, komponovaná krajina, mnišské řády, cisterciáci, kapucíni

Author: Lucie Peroutková

Title: Landscape analysis of the area of Mnichovo Hradiště and the recommendation of renewal

This work deals with landscape analysis of the area of Mnichovo Hradiště. It aims to explain historical connections of activities of monasteries with landscape formation. It defines main time layers and their manifestations in landscape. The characteristics of composed landscape of the area of Mnichovo Hradiště are described. An analysis of values and problems focused on spiritual and cultural and historical dimensions is done in the chosen area. The recommendation of renewal of the composed landscape of the area of Mnichovo Hradiště and a proposal of the chosen public area in front of the Saint Three Magi church and the Saint Anne chapel is made according to the analysis of defined problems and values as a study. In the literal research terms concerning the beginning and development of fortified settlements and monasteries, Christian monasticism, the way of life and terms as colonisation and composed landscape are explained.

Key words: The area of Mnichovo Hradiště, composed landscape, monastic orders, Cistercian order, Capuchin order

10. Seznam použité literatury a pramenů

MONOGRAFIE

ANDĚL, R. -- FIALA, Z. -- HOSÁK, L. -- PAVEL, J. -- JANÁČEK, J. -- KOTEK, L. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku SEVERNÍ ČECHY*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984. 661 s.

BEDNÁŘ, V. *Stezkami domova*. 1. vyd. Bakov nad Jizerou: ProChemie Trans, s. r. o., 2002. 301 s.

BUDIL, V. -- ČERVINKA, J. -- HNÍZDIL, S. *700 let Mnichova Hradiště*. Mnichovo Hradiště: Městský národní výbor v Mnichově Hradišti, 1979. 118 s.

BUDIL, V. *Mnichovo Hradiště: státní zámek, město a památky v okolí*. Praha: STN, 1960.

ČTVERÁK, V. a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. 431 s. ISBN 80-7277-173-6.

DUMKOVÁ, J. -- ŠTĚPÁN, P. *Město Mnichovo Hradiště*. Mnichovo Hradiště: Město Mnichovo Hradiště, 2012. 59 s.

FÍŠER, Z. *Hrady a tvrze na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav: Okresní muzeum Mladá Boleslav, 2002.

HENDRYCH, J., ed. -- KUPKA, J. -- VOREL, I. -- LÍČENÍKOVÁ, M. *Slavné zahrady a parky Středočeského kraje*. 1. vyd. Praha: FOIBOS BOOKS, s. r. o., 2011. 239 s. ISBN 978-80-87073-36-0.

HORYNA, M. *Zámek Mnichovo Hradiště*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996. 24 s. ISBN 80-85094-48-7.

HOUŠKOVÁ, D. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku : sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech*. 1. vyd. Praha: Unicornis, 1994. 143 s. ISBN 80-901587-1-4.

JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově v nakladatelství Fénix, 1991. 173 s. ISBN 80-85245-11-6.

JUŘENA, J., ed. *Klášter Hradiště nad Jizerou včera a dnes*. 1. vyd. Klášter Hradiště nad Jizerou: Obec Klášter Hradiště nad Jizerou, 2014. 128 s.

KARTOGRAFIE PRAHA, a. s. *Mnichovo Hradiště a okolí Cykloturistická mapa*. Praha: Kartografie Praha a. s., 2009.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku IV. díl*. Praha: Libri, 2000.

- KRÜGER, K. -- TOMAN, R. -- WARLAND, R. *Řády a kláštery : 2000 let křesťanského umění a kultury*. V Praze: Slovart, 2008. 431 s. ISBN 978-80-7391-121-8.
- KULIŠŤÁKOVÁ, L. -- FLEKALOVÁ, M. -- KUČERA, P. -- MATÁKOVÁ, B. -- SALAŠOVÁ, A. -- ŠTĚPÁNOVÁ, D. *Komponované krajiny*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2011. 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.
- KULIŠŤÁKOVÁ, L. -- KUČERA, P. -- SALAŠOVÁ, A. -- FLEKALOVÁ, M. -- MATĚJKA, D. -- PAVLAČKOVÁ, K. -- SEDLÁČEK, J. -- VÍTOVSKÁ, D. -- MATÁKOVÁ, B. -- LACINA, D. *Metoda identifikace komponovaných krajin*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 190 s. ISBN 978-80-7375-997-1.
- KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.
- MERHAUTOVÁ, A. *Mnichovo Hradiště : stát, zámek, město a okolí*. Praha: Čedok, 1952. 18 s.
- MRKÁČEK, Z. *Příroda v Českém ráji*. Turnov: RA Turnov, 1998. 103 s. ISBN 80-901697-4-0.
- MÜLLER, J. *Valdštejnové a lov*. Bělá pod Bezdězem: Městská kulturní zařízení, 2013. 53 s.
- NAVRÁTIL, I., ed. *Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji*. Sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 24. - 25. dubna 2009 v Turnově. Semily - Turnov: Státní okresní archiv Semily, 2009. 384 s. ISBN 978-80-86254-19-7.
- NĚMEC, J. *Příroda Mladoboleslavska*. Praha: Consult, 2000. 211 s. ISBN 80-902132-2-7.
- NĚMEC, J. *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. Řím: Křesťanská akademie, 1988. 157 s.
- PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B. a kol. *Zahrady a parky: v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Praha: Libri, 2004. 526 s. ISBN 80-7277-279-1.
- PILOUS, V. a kol. *Český ráj a Podkrkonoší Turistický průvodce ČSSR*. 2. přepracované vyd. Praha: Olympia, 1989. 383 s.
- PROSTŘEDNÍK, J. -- ŠÍDA, P. *Nejstarší dějiny Českého ráje a horního Pojizeří*. Turnov: Muzeum Českého ráje v Turnově, 2010. 123 s. ISBN 978-80-87416-01-3.
- PRŮŠKOVÁ, H. *Můj dům, můj hrad*. 1. vyd. Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006. 151 s. ISBN 80-239-8279-6.
- PRŮŠKOVÁ, H. *Život na Ostrově svaté Anny*. 1. vyd. Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2004. 87 s. ISBN 80-239-2990-9.

SUCHOMEL, M. *Lapidarium Mnichovo Hradiště*. Praha: Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1981. 6 s.

ŠIMÁK, J. V. *Dějinné paměti okresu mnichovohradištského, díl I*. Mnichovo Hradiště: Okresní výbor Mnichovo-Hradištský, 1917. 460 s.

ŠIMÁK, J. V. *Soupis památek historických a uměleckých v okrese mnichovohradištském, díl I*. Praha: Archeologická komise při České akademii věd a umění, 1930. 648 s.

VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. 264 s.

VLČEK, P. -- SOMMER, P. -- FOLTÝN, D. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998. 782 s. ISBN 80-85983-17-6.

VOJKOVSKÝ, R. *Mnichovo Hradiště : zámecký areál s bývalým klášterem*. Dobrá: Beatris, 2005. 30 s. ISBN 80-86737-48-9.

WALDHAUSER, J. *Český ráj očima archeologie 300 tajemných míst a jejich příběhy*. Liberec: Knihy 555, 2006. 215 s. ISBN 80-86660-15-X.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Informační panel o oboře Klokočka [online]. Lesy ČR. 2012 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z <<http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/naucne-stezky/Documents/Panel%20KLZH%20Obora%20Klokočka.pdf>>.

Kapucínská spiritualita [online]. Provincie kapucínů v ČR. 2014 [cit. 2015-01-21]. Dostupné z <<http://www.kapucini.cz/domains/kapucini.cz/index.php/nase-spiritualita/kapucinska-spiritualita>>.

Statistické údaje obce Klášter Hradiště nad Jizerou [online]. Klášter Hradiště nad Jizerou. 2015 [cit. 2015-04-10] Dostupné z <<http://www.klasterhradistenj.cz/o-obci/statisticke-udaje>>.

Územní plán obce Mnichovo Hradiště [online]. Město Mnichovo Hradiště. 2007 - 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z <http://www.mnhradiste.cz/images/stories/dokumenty/plany/uzemni-plan-obce/mnichovo-hradiste/graficka-cast/02_VYKRES_HLAVNI.pdf>.

Výkres hodnot území [online]. Město Mnichovo Hradiště. 2007 - 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z <<http://www.mnhradiste.cz/urad/struktura/vzp/oddeleni-specialnich-cinnosti/uzemne-analyticke-podklady>>.

Výkres limitů využití území [online]. Město Mnichovo Hradiště. 2007 - 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z<
<http://www.mnhradiste.cz/urad/struktura/vzp/oddeleni-specialnich-cinnosti/uzemne-analyticke-podklady>>.

MAPOVÉ ZDROJE

I. vojenské (josefské) mapování - Čechy, mapový list č.42 [online]. Laboratoř geoinformatiky. 2010 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z<
http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c042>.

I. vojenské (josefské) mapování - Čechy, mapový list č.43 [online]. Laboratoř geoinformatiky. 2010 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z<
http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c043>.

II. vojenské (Františkovo) mapování - Čechy, mapový list O_5_IV [online]. Laboratoř geoinformatiky. 2010 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z<
http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_5_IV>.

III. vojenské mapování - 1 : 25 000, mapový list 3754_3 [online]. Laboratoř geoinformatiky. 2010 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z<
http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=25&map_list=3754_3>.

III. vojenské mapování - 1 : 75 000, mapový list 3754 [online]. Laboratoř geoinformatiky. 2010 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z<
http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=75&map_list=3754>.

Archivní mapa ČR [online]. Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z<
http://archivnimapy.cuzk.cz/mapy/map.phtml?dg=topo_Klad0,topo3v75_01&me=-1176871,-1736953.731346,13508,-735654.268646&language=cz&config=3v&resetsession=ALL>.

Císařské povinný otisk mapy stabilního katastru - Mnichovo Hradiště [online].

Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-07]. Dostupné

z<http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/4782-1/4782-1-001_index.html>.

Císařské povinný otisk mapy stabilního katastru - Mnichovo Hradiště [online].

Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-07]. Dostupné

z<http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/4782-1/4782-1-002_index.html>.

Corine Land Cover [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.

2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z<<http://mapy.nature.cz/>>.

Geologická mapa ČR [online]. Česká geologická služba. 2004 [cit. 2015-03-21].

Dostupné

z<http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50&y=701758&x=999323&r=4000&s=1&legselect=0>.

Geologická mapa ČR [online]. Česká geologická služba. 2004 [cit. 2015-03-21].

Dostupné

z<http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50_2&y=695623&x=999932&r=4000&s=1>.

Geomorfologická mapa ČR [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České

republiky. 2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z<<http://mapy.nature.cz/>>.

Indikační skica Národního archivu [online]. Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-

07]. Dostupné

z<http://archivnimapy.cuzk.cz/skici/skici/BOL/BOL325018420/BOL325018420_index.html>.

Katastr nemovitostí - mapa Mnichova Hradiště [online]. Český úřad zeměměřický a

katastrální. 2004 - 2015 [2015-04-12]. Dostupné z<

<http://nahlizenidokn.cuzk.cz/VyberKatastrMapa.aspx>>.

Klimatická mapa ČR [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.

2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z<<http://mapy.nature.cz/>>.

Mapa biogeografických regionů [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České

republiky. 2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z<<http://mapy.nature.cz/>>.

Mapa ČR [online]. Seznam.cz. 1996 - 2015 [2015-04-12]. Dostupné z<
<http://mapy.cz/zakladni?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8>>.

Mapa půdních poměrů ČR [online]. CENIA. 2010 - 2014 [cit. 2015-03-21].
Dostupné

z<<http://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Soil&keywordList=inspire>>.

MapServer - Sbirka I [online]. Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-01]. Dostupné
z<http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/sbirka_I/I-1-128/I-1-128_index.html>.

MapServer - Sbirka I [online]. Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-01]. Dostupné
z<http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/sbirka_I/I-1-198/I-1-198_index.html>.

MapServer - Sbirka I [online]. Zeměměřický úřad. 2012 [cit. 2015-03-01]. Dostupné
z<http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/sbirka_I/I-1-237/I-1-237_index.html>.

Městské památkové zóny - Mnichovo Hradiště [online]. Národní památkový ústav.
2003 - 2015 [2015-04-12]. Dostupné z<
<http://monumnet.npu.cz/chruzemi/list.php?IdCis=ZM,23>>.

Nemovitě památky - okres Mladá Boleslav [online]. Národní památkový ústav. 2003
- 2015 [2015-04-12]. Dostupné z<
<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?hledani=1&KrOk=Ok&HiZe=&VybUzem i=1&sNazSidOb=&Adresa=&Cdom=&Pamatka=&CiRejst=&IdCis=&Uz=B&PriU bytOd=3.5.1958&PriUbytDo=12.4.2015&KodOk=2107>>.

Ortofoto [online]. MO ČR. 2009 [2015-03-08]. Dostupné
z<<http://kontaminace.cenia.cz/>>.

Potencionální přirozená vegetace [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny
České republiky. 2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z<<http://mapy.nature.cz/>>.

Potencionální přirozená vegetace [online]. CENIA. 2010 - 2014 [cit. 2015-03-21].
Dostupné z<<http://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Bio-geographical%20regions&keywordList=inspire>>.

OSOBNÍ ROZHOVOR

SOSNOVEC, P. Rozhovor na téma komponovaná krajina Mnichovohradištska. 23. 3. 2015

11. Seznam obrazových příloh

Obrázek č. 1: Prostranství před kapucínským klášteřem, historický snímek

Obrázek č. 2: Zákres pozůstatku původního klášteřa

Obrázek č. 3: Zákres mnichovohradištského zámku a kapucínského klášteřa od Hizlera

Obrázek č. 4: Pohled z 1. patra zámku do zámecké zahrady

Obrázek č. 5: Socha svaté Anny

Obrázek č. 6: Kapucínský klášteř

Obrázek č. 7: Boční pohled na Kapucínský klášteř

12. Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Land use

Příloha č. 2: Hodnocení zachovalosti kompozice

Příloha č. 3: Hodnocení významu prvků v kompozici

Příloha č. 4: Analýza percepční charakteristiky krajiny

Příloha č. 5: Mapa turistických tras a cyklostezek

Příloha č. 6: Mapa hodnot

Příloha č. 7: Problémová mapa

Příloha č. 8: Mapa limitů v území

Příloha č. 9: Analýza veřejného prostoru

Příloha č. 10: Situace návrhu veřejného prostoru

Příloha č. 11: Pohled na mobiliář

Příloha č. 12: Pohled na nově vysazenou alej

Příloha č. 13: Pohled na prostor před bývalým kapucínským konventem

Příloha č. 14: Pohled na prostor se živým plotem

Příloha č. 15: Návrh řešení problémů v krajině Mnichovohradištska

Obrázek č. 1: Prostranství před kapucínským klášteřem, historický snímek

Obrázek č. 2: Zákres pozůstatku původního klášteřa

Obrázek č. 3: Zákres mnichovohradištského zámku a kapucínského kláštera od Hizlera

Obrázek č. 4: Pohled z 1. patra zámku do zámecké zahrady

Obrázek č. 5: Socha svaté Anny

Obrázek č. 6: Kapucínský klášter

Obrázek č. 7: Boční pohled na Kapucínský klášter